ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«*Τὰ πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε*».

Ἔτος 60όν. ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ, 1924. Ἀριθ. 11

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

«Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς δὲν εἶναι ἐν αὐτῷ. Διότι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, δὲν εἶναι ἐκ τοῦ Πατρός, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ κόσμος παρέρχεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὅστις ὅμως πράττει τὸ θέλημα τοῦ Πατρός, μένει ἐν αὐτῷ».

(Α΄. Ἰωάνν. β΄. 15).

Ἡ νουθεσία αὕτη δίδεται ὑπὸ τοῦ θεοπνεύστου Ἀποστόλου πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν καὶ τάξιν τῶν πιστῶν (πρὸς νέους καὶ γέροντας, πρὸς ἄνδρας καὶ γυναῖκας, πρὸς πεπαιδευμένους καὶ ἀγραμμάτους), πρὸς τοὺς ὁποίους ἐγράφη ἡ Καθολικὴ αὕτη ἐπιστολή. Ἀπευθύνεται δηλαδὴ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου πρὸς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ αἰῶνι, ἑπομένως καὶ πρὸς ἡμᾶς σήμερον. «Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ!».

Ἡ λέξις ***κόσμος*** ἐν τῇ Ἁγ. Γραφῇ ἔχει ποικίλας σημασίας. Σημαίνει λ. χ. 1) Τὸν ***ὑλικὸν*** κόσμον, ἤτοι τὸ Σύμπαν, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. 2) Εἰδικώτερον, τὴν ***γῆν*** μας καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ἔργα τῆς φύσεως. 3) Τοὺς ***κατοίκους*** τῆς γῆς, ἐν γένει. 4) Εἰδικῶς, τοὺς ***πονηροὺς ἀνθρώπους***. 5) Τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῇ ἀνθρωπότητι ***καθεστώς***, μὲ τὰς κακίας καὶ τὰς ἀρετάς του, τὰ πλούτη καὶ ἀγαθά του, τὴν δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ δόξαν του.

Εἰς τὸ προκείμενον χωρίον δὲν σημαίνει τὸν ***φυσικὸν κόσμον***, διότι οὗτος ***καθ' ἑαυτὸν εἶναι καλὸς καὶ πρέπει νὰ τὸν ἀγαπῶμεν, ὡς τὸ λίαν καλὸν ἔργον τοῦ Θεοῦ***. «Καὶ εἶδεν ὁ Θεός, (δηλ. μετὰ τὴν Δημιουργίαν) πάντα ὅσα ἐποίησε καὶ ἰδοὺ ἦσαν ***καλὰ λίαν***» (Γεν. α΄. 31). Ὁ φυσικὸς κόσμος πράγματι εἶναι ὁ καθρέπτης, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀντανακλῶνται αἱ Θεῖαι τελειότητες. Ἐνταῦθα ὁ Ἀπόστολος ἐννοεῖ κόσμον τοὺς ***ἀνθρώπους ἐν τῇ διεφθαρμένῃ αὐτῶν καταστάσει***.

Τὰ πράγματα τοῦ κόσμου δυνάμεθα οὐ μόνον νὰ ἐπιθυμῶμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ κατέχωμεν καὶ νὰ ἀπολαμβάνωμεν καὶ νὰ ἐκτιμῶμεν ὡς καλὰ καὶ κατάλληλα πρὸς τὰς ἀνάγκας, τὰς χρήσεις καὶ τοὺς σκοπούς, δι' οὓς ὡρίσθησαν παρὰ Θεοῦ καὶ ἐν ὑποταγῇ πρὸς τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν δόξαν Αὐτοῦ.

Πρὸς τοὺς σκοποὺς ὅμως, πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ ἁμαρτία ἔχει διαστρέψει αὐτά, οἱ δὲ πονηροὶ τὰ μεταχειρίζονται, οἱ εὐσεβεῖς δὲν πρέπει νὰ ἐπιθυμῶσιν, οὐδὲ νὰ

ἐπιζητῶσιν ἢ νὰ ἐκτιμῶσιν αὐτὰ καθ' **οἱονδήποτε βαθμὸν ἢ τρόπον**, διότι ἐάν τις ἀγαπᾷ **οὕτω** τὸν κόσμον, ἡ **ἀγάπη τοῦ Πατρὸς δὲν εἶναι ἐν αὐτῷ.** Διότι εἶναι γεγραμμένον : «Ἡ φιλία τοῦ κόσμου τούτου εἶναι ἔχθρα πρὸς τὸν Θεόν» (Ἰακ. δ'. 4). Οὔτε ἔχει ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος **υἱϊκὴν** ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῇ καρδίᾳ του.

Μᾶς δίδει δὲ ὁ Ἀπόστολος καὶ τοὺς λόγους τῆς τοιαύτης νουθεσίας, οἵτινες εἶναι οἱ ἑξῆς :

Πρῶτον, διότι τὸ ἀγαπᾷν τὸν κόσμον εἶναι **ἀσυμβίβαστον καὶ ἀντίθετον πρὸς τὸ ἀγαπᾷν τὸν Θεόν.**

Ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, ἡ ἀγάπη τοῦ Πατρὸς δὲν εἶναι ἐν αὐτῷ. Ἡ ἀνθρωπίνη καρδία εἶναι πολὺ στενὴ καὶ δὲν δύναται νὰ χωρέσῃ τὰς δύο ταύτας ἀγάπας. Ὁ κόσμος σύρει τὴν καρδίαν πρὸς τὰ κάτω καὶ μακρὰν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ὅσῳ περισσότερον ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου ὑπερτερεῖ ἐν αὐτῷ, τόσῳ μᾶλλον ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ φθίνει καὶ μαραίνεται. Ἡ μία ἀγάπη ἐκκρούει τὴν ἑτέραν, ὥστε αἱ δύο αὗται δὲν δύνανται νὰ συνυπάρχωσιν. Ἢ ὁ Θεὸς ἢ ὁ Σατανᾶς πρέπει νὰ βασιλεύῃ ἐν αὐτῇ—δύο θρόνοι ἐν αὐτῇ δὲν χωροῦσι. Μὴ ἀπατᾶσθε, ἀδελφοί μου. Τοὺς δύο τούτους Κυρίους δὲν δύνασθε νὰ δουλεύητε, διότι οὔτε αὐτοὶ ἀρέσκονται εἰς τοῦτο, οὔτε σεῖς θὰ δυνηθῆτε ποτὲ νὰ τὸ πράξητε· εἶναι γεγραμμένον, «Οὐδεὶς δοῦλος δύναται νὰ δουλεύῃ δύο κυρίους, διότι ἢ τὸν ἕνα θέλει μισήσει καὶ τὸν ἄλλον θέλει ἀγαπήσει, ἢ εἰς τὸν ἕνα θέλει προσκολληθῆ καὶ τὸν ἄλλον θέλει καταφρονήσει. Δὲν δύνασθε νὰ δουλεύητε Θεὸν καὶ Μαμωνᾶν» (Λουκ. ις' 13).

Δεύτερον. Διότι ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου, ὅπως τὴν περιέγραψα, ἀπαγορεύεται ρητῶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ Αὐτοῦ Λόγῳ.

Διατί δὲ ἀπαγορεύεται ; Διότι ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι **τρεῖς μεγάλαι πηγαὶ πειρασμοῦ—τρεῖς φοβεροὶ ἐχθροὶ τῆς ψυχῆς** τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἑξῆς: **ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός, ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου.** Τὰ δὲ τρία ταῦτα περιλαμβάνουσι πᾶν ὅ,τι εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι λατρεύουσι, ζητοῦντες τὴν εὐδαιμονίαν των **ἐξ αὐτοῦ** καὶ **ἐν αὐτῷ**, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ Θεῷ.

1) **Ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός.** Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Ἀπόστολος ἐννοεῖ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τείνουσι πρὸς διέγερσιν τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν παθῶν τῆς σαρκός, τῶν ἀτάκτων σαρκικῶν κλίσεων καὶ παρανόμων ὀρέξεων τῆς σαρκός, ὡς ἐὰν ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἀνθρώπου συνίστατο εἰς ταῦτα. Ἐννοεῖ τὰς ἐπιθυμίας ἐκείνας, αἵτινες ἔχουσι τὴν **πηγὴν** αὐτῶν ἐν τῇ **κατωτέρᾳ ζῳώδει ἡμῶν φύσει.** Ὁ Σατανᾶς ἐδοκίμασε νὰ παρασύρῃ διὰ τοῦ πειρασμοῦ τούτου αὐτὸν τὸν Χριστὸν (Λουκ. δ'. 3), εἰπὼν εἰς αὐτόν, διατελοῦντα ὑπὸ τὸ κράτος τεσσαρακονθημέρου νηστείας, «Εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι γίνωσιν ἄρτοι», ἀλλ' ἀπέτυχε. Μεταχειρίζεται ὅμως **μετ' ἐπιτυχίας** τὸ αὐτὸ εἰς μυριάδας ἄλλων, οἱ ὁποῖοι πίπτουσι καὶ χάνονται. Ἡ πεῖνα εἶναι τρομερὰ δοκιμασία τοῦ χαρακτῆρος, ἀναγκάσασα ἀκόμη καὶ μητέρας εἴς τινας περιστάσεις (ὡς ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τοῦ Τίτου) νὰ φάγωσι τὰ ἴδια ἑαυτῶν τέκνα,—ἠνάγκασε τὸν Δαβὶδ νὰ φάγῃ

τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, τοὺς ὁποίους εἰς μόνους τοὺς ἱερεῖς ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ τρώγωσι, καὶ ἄλλους νὰ πράξωσιν ἄλλα πράγματα τὰ ὁποῖα ἀπεστρέφοντο.

2) ***Ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν.*** Διὰ τῆς φράσεως ταύτης ὁ Ἀπόστολος ἐννοεῖ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ἅτινα τείνουσι πρὸς διέγερσιν καὶ ἱκανοποίησιν τῆς ἐπιθυμίας τῶν αἰσθήσεων, ἰδίως τῶν ὀφθαλμῶν. Ἡ ἐπιθυμία αὕτη εἶναι ὁ ἀγωγὸς δι' οὗ ἐπενεργοῦσιν ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἐξωτερικὰ πράγματα τοῦ κόσμου, οἷον τὰ πλούτη, τὰ κτήματα, οἱ καλλωπισμοί, τὰ πολυτελῆ μέγαρα καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ὁ πλοῦτος δύναται νὰ προμηθεύσῃ καὶ τὸ ὁποῖον εὐχαριστεῖ τὸ ὄμμα, ἢ ἄλλην τινὰ τῶν αἰσθήσεων τοῦ ἀνθρώπου, ὡς λ. χ. τὰ ἀρώματα, ἡ μουσικὴ κτλ., ἅτινα τέρπουσι τὴν ὄσφρησιν, τὴν ἀκοὴν κ.τ.λ.

Διὰ τῆς ἐπιθυμίας τῶν ὀφθαλμῶν ὁ Δαβὶδ καὶ ὁ Ἀχὰν ἔπεσαν (Σαμουὴλ Β'. ιά. 2–27. Ἰησ. Ναυῆ ζ'.) καὶ μυριάδες ἄλλων καθ' ἑκάστην πίπτουσιν ἐν τῷ κόσμῳ. Ὅθεν ὁ Δαβὶδ προσηύχετο, λέγων, «Ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ θέλω βλέπει τὰ θαυμάσια τὰ ἐκ τοῦ νόμου σου» (Ψαλμ. ριθ' 15). Τὰ πλούτη τοῦ κόσμου τούτου εἶναι μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ὀφθαλμῶν. Διηγοῦνται ὅτι ἐν Λονδίνῳ ἐν μιᾷ τῶν μεγάλων ὁδῶν, ὅπου εὑρίσκονται τὰ πλουσιώτατα χρυσοχοεῖα, παρετηρήθη ἄνθρωπος ἱστάμενος ἐπὶ πολλὰς ὥρας καθ' ἑκάστην ἔξωθεν ἑνὸς αὐτῶν καὶ παρατηρῶν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη καὶ τοὺς πολυτίμους λίθους, ἅτινα ἦσαν ἐκτεθειμένα εἰς τὰς προθήκας. Ἐρωτηθεὶς δὲ παρά τινος ἀστυφύλακος διατί χάνει τὸν καιρόν του οὕτω πως, ἀπεκρίθη· «Εὐχαριστοῦμαι παρατηρῶν τοὺς θησαυρούς μου!» «Ἀλλ' οἱ θησαυροὶ οὗτοι δὲν εἶναι ἰδικοί σου», τῷ παρετήρησεν ὁ ἀστυφύλαξ. «Καὶ ὅμως ἡ θέα των μὲ εὐχαριστεῖ, ὡσὰν νὰ ἦσαν ἰδικά μου!» Καὶ τὸν πειρασμὸν τοῦτον ἐδοκίμασεν ὁ Διάβολος ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅταν τῷ ἐπέδειξεν ὅλα τὰ βασίλεια τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἐν μιᾷ στιγμῇ χρόνου καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· «Πάντα ταῦτα θέλω σοὶ δώσει, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς με». Μεταχειρίζεται δὲ αὐτὸν μετ' ἐπιτυχίας εἰσέτι. Εἶναι δὲ λίαν ἰσχυρὸς πειρασμὸς καὶ πρέπει νὰ προφυλαττώμεθα ἀπ' αὐτοῦ.

3) ***Ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, τῶν τίτλων καὶ ἀξιωμάτων,*** τῶν τιμῶν, τῆς φήμης καὶ τῆς μεγαλοπρεπείας, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν κορωνίδα τῆς ἐπιγείου δόξης καὶ τὴν ὑψίστην τιμὴν τῆς παρούσης ζωῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ οἴησις καὶ ἡ φιλοδοξία τῆς ἀποστάτιδος καὶ διεφθαρμένης καρδίας τοῦ ἀνθρώπου δύναται ν' ἀποβλέπῃ.

Ἡ ὑπερηφάνεια ἦτο ἡ ἁμαρτία τοῦ Σατανᾶ, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐξέπεσε τῆς ἁγίας αὐτοῦ καταστάσεως, καὶ ἀπὸ ἀγγέλου φωτὸς ἐγένετο ἄγγελος σκότους. Ἡ ἀλαζονεία ἀποτελεῖ τὸν κρῖκον μεταξὺ τῶν δύο ἐχθρῶν τοῦ ἀνθρώπου—τοῦ ***κόσμου*** καὶ τοῦ ***Διαβόλου.*** Ὁ Σατανᾶς ἐδοκίμασε καὶ τὸν πειρασμὸν τοῦτον ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἄνευ ἐπιτυχίας, ὅταν ἔθεσεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ναοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, «Ἐὰν ἦσαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ῥίψον σεαυτὸν κάτω, διότι εἶναι γεγραμμένον ὅτι θέλει προστάξει τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ νὰ σὲ σηκώσωσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἵνα μὴ σκοντάψῃς εἰς λίθον τὸν πόδα σου».

Μεταχειρίζεται δὲ τοῦτον μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας, σύρει δι' αὐτοῦ εἰς τὴν παγίδα του οὐ μόνον βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας, πεπαιδευμένους καὶ ἰσχυρούς, πλουσίους

καὶ πολιτισμένους, μηδαμινοὺς καὶ ἀμαθεῖς καὶ ἀγροίκους καὶ ἀδυνάτους καὶ πτωχούς—οὐ μόνον τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου, τοὺς κοσμικούς, ἀλλὰ πολλάκις καὶ αὐτὰ τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ· ἓν δὲ τῶν μεγίστων κακῶν, ἅτινα ταράττουσι καὶ διχάζουσι καὶ βλάπτουσι τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ κακία τῆς **φιλοπρωτίας**, τοῦ κοσμικοῦ φρονήματος—πάθους, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες μεγάλως μετέχομεν.

Τρίτος λόγος, δι' ὃν δὲν πρέπει νὰ ἀγαπῶμεν τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εἶναι ὅτι ὁ κόσμος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ***παρέρχονται***, ἤτοι τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου εἶναι ***πρόσκαιρα*** καὶ ***μάταια***, καὶ αὐτὴ ἡ ***ἐπιθυμία*** καὶ ***εὐχαρίστησις*** αὐτῶν ***ψυχραίνεται***, ***μαραίνεται*** καὶ ***τελευταῖον παύει*** (Ἐκκλησιαστ. β' 12)· Ναί, ἀδελφοί μου, καὶ ὅταν ἀκόμη τὰ πράγματα τοῦ κόσμου δὲν μᾶς ***ἐγκαταλείψουν, ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ ἐλαττωθῇ καὶ ἐπὶ τέλους θὰ παύσῃ***. Οἱ ὀφθαλμοὶ θὰ ***ἀμαυρωθοῦν***, τὰ ὦτα θὰ κατασταθοῦν βαρήκοα, ἡ ὄσφρησις καὶ ἡ γεῦσις θὰ ἀμβλυνθοῦν καὶ ἡμεῖς θὰ ζῶμεν ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ δὲν θὰ ἀπολαμβάνωμεν αὐτόν. Ναί, φίλοι μου, αἱ κακαὶ ἡμέραι θὰ ἔλθουν, ὡς λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς Ἐκκλησιαστής, θὰ μᾶς καταφθάσουν δὲ τὰ ἔτη, εἰς τὰ ὁποῖα θέλομεν εἰπεῖ, ὅτι ***δὲν ἔχομεν εὐχαρίστησιν εἰς αὐτά***. «Ὅτε ὁ ἥλιος καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες θὰ σκοτισθῶσι καὶ τὰ νέφη θὰ ἐπανέλθωσι μετὰ τὴν βροχὴν—ὅτε οἱ φύλακες τῆς οἰκίας θέλουσι τρέμει, καὶ οἱ ἄνδρες οἱ ἰσχυροὶ θέλουσι κλονίζεσθαι, καὶ αἱ ἀλέθουσαι θέλουσι παύσει, διότι ὠλιγοστεύθησαν» (Ἐκκλησιαστοῦ ιβ' 1—3), ὅτε θέλομεν εὕρει, ὡς ἐκεῖνος, ὅτι τὰ πάντα εἶναι «ματαιότης ματαιοτήτων καὶ θλῖψις πνεύματος».

Τοιοῦτος ὁ κόσμος, τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι θεοποιοῦσι καὶ διὰ τὸν ὁποῖον ζῶσι καὶ ἀγωνίζονται καὶ τοιαύτη ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ, ***ἐφήμερος, εὐμετάβλητος***, ***πρόσκαιρος***, μὴ ***ἱκανοποιοῦσα*** τὰς μεγάλας, τὰς ὑψηλὰς καὶ βαθείας ἀνάγκας τῆς ψυχῆς ἡμῶν, καὶ ὅταν ἀκόμη ἠθέλομεν τὰς ἀπολαύσει κατὰ κόρον.

Εἴθε δὲ ὁ Κύριος νὰ βοηθήσῃ ἕνα ἕκαστον ἡμῶν οὕτω πως νὰ διέλθωμεν τὸν βραχὺν χρόνον τῆς ἐπιγείου ἡμῶν ζωῆς καὶ τοιαύτην χρῆσιν νὰ κάμωμεν τοῦ τε κόσμου καὶ τῶν τοῦ κόσμου, ὥστε ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ ἐγκαταλείψωμεν αὐτὸν ἀνεπιστρεπτεί, νὰ εὑρεθῶμεν ὅτι εἴχομεν ἐκλέξει τὴν ἀγαθὴν μερίδα, ἥτις δὲν θὰ ἀφαιρεθῇ ἀφ' ἡμῶν, καὶ συγκαταριθμηθῶμεν μεταξὺ τῶν ἡγιασμένων ἐν οὐρανῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς αἰῶνας αἰώνων! Ἀμήν.

(Ἐκ τῶν ἀνεκδότων λόγων τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη, 1899)

—«Ἡ πληγὴ τῆς γλώσσης», ἔλεγεν ὁ Πυθαγόρας, «εἶναι χειροτέρα τῆς πληγῆς τοῦ ξίφους· διότι αὕτη μὲν πληγώνει τὸ σῶμα, ἐκείνη δὲ πληγώνει τὴν ψυχήν».

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΔΥΣΤΥΧΙΑΣ

(*Ἄρθρον Πρόσφυγος*)

«Πᾶσα παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι πρόξενος χαρᾶς ἀλλὰ λύπης. ΥΣΤΕΡΟΝ ὅμως ἀποδίδει καρπὸν εἰρηνικόν».
(Πρὸς Ἑβρ. 12 : 11)

Κατόπιν ὅλων τῶν δυστυχιῶν, αἵτινες μᾶς κατέκλυσαν, δυνάμεθα ἀκόμη νὰ πιστεύωμεν εἰς τὴν ***ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ;***

Ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν τοῦτο μὲ ἐλαφρὰν καρδίαν πρὸ τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέμου· ἀλλὰ ἐπῆλθεν ὁ πόλεμος, ἑστίαι κατηδαφίσθησαν, ἄνθρωποι ἠκρωτηριάσθησαν, πρόσωπα ἀγαπητὰ ἀπωλέσθησαν καὶ δυστυχίαι μᾶς κατεπλημμύρισαν.

Ἓν τῶν μεγάλων προβλημάτων, τὸ ὁποῖον ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ Ἑλλὰς καὶ τὸ ὁποῖον φέρει τοὺς πρόσφυγας εἰς ἀμηχανίαν, εἶναι καὶ τὸ ἑξῆς: ***Πῶς θὰ ἐννοήσωμεν τὰς δυστυχίας:***

Τὸ μέγα προσφυγικὸν ζήτημα εἶναι μία ἐκ τῶν συνεπειῶν τοῦ πολέμου. Ἕκαστος πρόσφυξ ἔχει τὴν ἱστορίαν τῶν θλίψεών του. Ἕκαστος πρόσφυξ δύναται νὰ μᾶς εἴπῃ ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας ὅ,τι ὑπέφερε καὶ ὅ,τι ἐξακολουθεῖ νὰ ὑποφέρῃ.

Πρὸ τοιούτου θεάματος δυνάμεθα ἀκόμη νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πατήρ μας; Δυνάμεθα ἀκόμη νὰ πιστεύωμεν μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ὅτι «τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθόν;» (Ρωμ. 8: 28).

Πάντες ἔχομεν σκληρὰν πεῖραν τῆς ζωῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Ὅλοι ἀφήκαμεν ἀγαπητοὺς ἐκεῖ καὶ πρὸ πάντων ἐξακολουθοῦμεν νὰ ὑποφέρωμεν χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν πότε θὰ ἔλθῃ τὸ τέλος.

Αὐτὸ τὸ μέγεθος τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας μᾶς δεικνύει ὅτι ἐὰν ἡ ζωὴ σημαίνῃ τι, πρέπει νὰ σημαίνῃ κάτι πολὺ σπουδαῖον.

Ἴσως δὲν ἐννοήσαμεν ἀκόμη ὅτι δὲν ζῶμεν πρὸς ἀπόλαυσιν ἀλλὰ ***πρὸς ἀπόκτησιν χαρακτῆρος.*** Δὲν ζῶμεν δι' ἀνάπαυσιν ἀλλὰ διὰ ***διδαχήν,*** ὄχι διὰ τὸ ἐπίκαιρον ἀλλὰ ***διὰ τὸ αἰώνιον,*** ὄχι τελείαν καὶ ἱκανοποιοῦσαν καθ' ὅλα ζωὴν ἐδῶ εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' ὡς ***ἀρχὴν μιᾶς ἀνωτέρας ζωῆς*** ἀπείρου ἀξίας καὶ σημασίας καὶ χαρᾶς.

Ὑπάρχει σκοπὸς ἐν τῇ θλίψει;

Ἡ ἐρώτησις αὕτη εἶναι λίαν σπουδαία καὶ ἐνδιαφέρει ἕκαστον πρόσφυγα.

Μία μελέτη τῶν γεγονότων τῆς ζωῆς φαίνεται ὅτι δεικνύει τρεῖς δυνατοὺς σκοποὺς τῆς θλίψεως.

Ἡ δυστυχία δυνατὸν νὰ εἶναι: 1) πρὸς ***διδασκαλίαν***, 2) πρὸς ***θεραπείαν***, 3) πρὸς ***ἐξιλασμόν.***

Τοῦτ' ἔστιν ἡ δυστυχία δύναται νὰ μᾶς διδάσκῃ μεγάλα μαθήματα, δύναται νὰ μεταβάλλῃ καὶ νὰ τελειοποιῇ τὸν χαρακτῆρά μας ἢ δύναται νὰ ὑποφέρηται ὑπομονητικῶς χάριν τῶν ἄλλων.

1) Δὲν δύναταί τις νὰ ἀρνηθῇ ὅτι πολλαὶ δυστυχίαι ἀπεδείχθησαν ὅτι ἦσαν ***προειδοποίησις*** καὶ ***ὤθησις*** πρὸς ***διδαχὴν*** καὶ ***ἀνάπτυξιν.*** Μήπως ἡ δυστυχία δὲν ἔγεινε αὐστηρὸς ἀλλὰ συνάμα ἀγαθὸς διδάσκαλος πρὸς παίδευσιν τοῦ ἀνθρώπου;

Ἐν πρώτοις ἡ θλίψις ἔχει ἀναπτύξει τὸ ***σῶμα*** τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὰς ἐνεργείας του.

Ἡ θλίψις ἔχει ἀναπτύξει τὴν ***διάνοιαν*** τοῦ ἀνθρώπου ὅσον καὶ τὸ σῶμά του.

Καὶ μάλιστα ἔχει ἀναπτύξει τὴν ***ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν φύσιν*** τοῦ ἀνθρώπου περισσότερον τῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος καὶ τῆς διανοίας του.

Ὑπομένοντες τὰς θλίψεις μας γενναίως γινόμεθα ἰσχυρότεροι, τρυφεροὶ δὲ καὶ συμπαθητικοὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Οἱ μεγαλήτεροι ***βοηθοὶ*** τῆς ἀνθρωπότητος ἦσαν οἱ ***μαρτυρήσαντες*** ὑπὲρ αὐτῆς.

Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπέφερον ἐν ἀπομονώσει. Οἱ προφῆται ἐδιδάχθησαν ἐν τῇ σχολῇ τῆς θλίψεως.

Ἐκ τῆς ῥαθυμίας δὲν προέρχεται ποτὲ μεγαλεῖον.

Ἡ ἀνθρωπότης ἔχει γίνει ἰσχυροτέρα καὶ καλητέρα διὰ μέσου τῆς θλίψεως. Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος ἔχει γίνει ὁ Χριστιανὸς φίλος.

Δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἴδῃ τις, ἐν μέρει τοὐλάχιστον, πόσον ἡ θλίψις ἔχει συνεισφέρει μεγάλως εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο.

Ὁπουδήποτε ὑπάρχουν αἴτια τὰ ὁποῖα παράγουν δυστυχίας, οἱ ἄνθρωποι ἐφευρίσκουν μέσα διὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῶν.

Ἡ πεῖνα ὠθεῖ τοὺς ἀνθρώπους νὰ φράσσουν τὸν Νεῖλον, νὰ ἐφευρίσκουν συστήματα ἀρδεύσεως καὶ νέας μεθόδους καλλιεργείας, νὰ ἐφευρίσκουν τρόπους ταχείας μεταφορᾶς.

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἔχουν ὑποφέρει ἀρκετὰ ἀπὸ τρομερὰς ἀσθενείας, τότε θὰ ἀνακαλύψουν καὶ θὰ ἄρουν τὰ αἴτιά των· ὅταν ἔχουν ὑποφέρῃ ἀρκετὰ ἀπὸ πτωχείαν, τότε θὰ ἀνακαλύψουν καὶ θὰ ἄρουν τὰ αἴτιά των· ὅταν ὑποφέρουν ἀπὸ πόλεμον, θὰ ἄρουν τὰ αἴτιά του.

Ἡ ἀνθρωπότης ἐκ τῆς πείρας της ἔχει ἀποκτήσει τὴν πεποίθησιν ὅτι δύναται μὲ τὸν καιρὸν νὰ ἐφεύρῃ καὶ νὰ ἄρῃ τὰ αἴτια ὅλων τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα γίνονται πρόξενα θλίψεως καὶ δυστυχίας.

Ὦ σύ, ὁ ὁποῖος ὑποφέρεις, εἰς τὰς θυέλλας καὶ τὴν γαλήνην τῆς ζωῆς ἅπλωσον τὰ ἱστία σου διὰ νὰ πιάσῃς τοὺς εὐνοϊκοὺς ζεφύρους ἐκ τῆς δυστυχίας.

Ἐὰν ὁ ***μεγαλήτερος χαρακτὴρ ὅλων τῶν αἰώνων***, ὁ Ὁποῖος ὑπῆρξεν ἡ ἐνσάρκωσις τοῦ ἰδεώδους προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἠδυνήθη νὰ γίνῃ τέλειος μόνον διὰ μέσου τῆς θλίψεως (Ἑβρ 2: 10), δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι σὺ καὶ ἐγὼ θὰ γίνωμεν τέλειοι μόνον διὰ παθημάτων;

Ὁ George Matheson, ὁ τυφλὸς ἱεροκῆρυξ καὶ ποιητής, καταδικασθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ ζήσῃ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του τυφλὸς καὶ ἐγκαταλειφθεὶς ἕνεκα

τούτου ὑπὸ ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἠγάπα, ἔμαθε τὸ μέγα μάθημα τῆς μεγίστης θλίψεως καὶ ἔγραψε τοὺς ἑξῆς στίχους οἱ ὁποῖοι μᾶς φωτίζουν εἰς στιγμὰς σκότους.

Ὁ ποιητὴς ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Θεὸν λέγει:

Ἀγάπη σύ, ποῦ μοναχὸν
ποτὲ σου δὲν μ' ἀφῆκες,
Τὴ βαρημένη μου ψυχὴ
μ' ἐσένα ξεκουράζω.
Ἀπὸ 'σένα πῆρα τὴ ζωὴ
Τώρα σὺ πάρ' την πίσω.
Στὰ βάθη τοῦ πελάγους
ριγμένη, ἄς γενῆ
ποιὸ πλούσια, πιὸ γεμάτη.
Σταυρέ, ποῦ τὸ κεφάλι μου
ἐπάνω σου στηρίζω,
Μακρυά σου δὲν τολμῶ νὰ φύγω.
Πῶς νὰ ζήσω;
Τὴ δόξα τῆς ζωῆς νεκρὴ
στὴ σκόνη τὴν ἀφήνω
Κι' ἀπ' τὸ χῶμα τότ' ἀνθοί
κόκκινοι ξεφυτρώνουν
Μιᾶς ἄλλης ἀτελείωτης ζωῆς.

2) Δεύτερον, εἶναι φανερὸν ὅτι δυστυχίαι τινὲς εἶναι ***ἀποτελέσματα τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν ἀδικιῶν μας*** και ὅτι ὅταν τὰς ὑπομένωμεν γενναίως, γίνονται πολλάκις ***αἰτία ἁγνισμοῦ καὶ καθαρισμοῦ χαρακτῆρος.***

Ὅλαι αἱ ἁμαρτίαι καταλήγουν εἰς θλίψιν ἢ ἀπώλειαν. Τὰς θλίψεις δὲν στέλλει ὠργισμένος Θεὸς πρὸς τιμωρίαν, ἀλλὰ τὰς ἐπιτρέπει ὁ ἀγαπῶν Πατὴρ διὰ νὰ ***μᾶς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἀνωτέραν φύσιν μας.***

Ὁ Ψαλμωδὸς ἔγραψε: «Καλὸν ἔγεινεν εἰς ἐμὲ ὅτι ἐταλαιπωρήθην, διὰ νὰ μάθω τὰ διατάγματά σου» (Ψαλ. 119: 71)

Ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα, ἀδημονῶν διὰ τὴν ἁμαρτωλὴν ζωήν του, μανθάνει τὸ μάθημα τῆς θλίψεως καὶ γίνεται ὁ μέγας ἱεροκῆρυξ καὶ συγγραφεὺς καὶ ἐπίσκοπος.

Τὸν 12ον αἰῶνα Φραγκῖσκος ὁ τοῦ 'Ασσίζι μανθάνει ἐν ἀσθενείᾳ, ἥτις προῆλθεν ἐκ τῆς ἁμαρτωλῆς ζωῆς του, νὰ στραφῇ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν πρὸς τὸν Θεόν. Συνάζει δώδεκα νέους περὶ αὐτὸν καὶ μεταβαίνει ἐν πενίᾳ, ἐν χαρᾷ καὶ ὕμνοις, ἐν ᾧ ὅλη ἡ Ἰταλία στρέφεται πρὸς αὐτόν, καὶ τὸ ἔθνος πρὸς ἀνωτέραν ζωήν.

Ὁ Ἰγνάτιος Λοϋόλας πληγωθεὶς κατά τινα μάχην στρέφεται ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς θλίψεώς του πρὸς τὸ πρότυπον τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, τὸ ὁποῖον ἔβλεπεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ποῦ εἶχε πλησίον του. Ἐγείρεται ἀφήνων ὀπίσω του τὴν παλαιὰν ζωὴν τῶν ὕβρεων, τοῦ χαρτοπαιγνίου, τῆς μέθης καὶ ἡδονῆς, καὶ ὕστερον ἀπὸ μίαν νύκτα προσευχῆς θέτει τὸ ξίφος καὶ τὸ ἐγχειρίδιόν του ἐπὶ τῆς Ἁγίας

Τραπέζης καὶ μεταβαίνει μετὰ τοῦ Ξαβερίου καὶ πέντε ἄλλων νέων διὰ νὰ καλέσῃ εἰς μετάνοιαν τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Νότιον Ἀσίαν.

Ἐὰν λοιπὸν σὺ καὶ ἐγὼ ἐπίσης κάποτε προσκληθῶμεν νὰ ὑποφέρωμεν ***διὰ τὰς ἁμαρτίας μας***, δυνάμεθα νὰ παραδειγματισθῶμεν ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐπέτρεψαν εἰς ἑαυτοὺς νὰ πικραθοῦν ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐξευγενισθοῦν διὰ τῶν θλίψεών των, διὰ νὰ ὑψωθῶμεν εἰς μίαν νέαν καὶ ἀνωτέραν ζωήν.

3) Τέλος, ***πολλάκις ὑποφέρομεν χάριν τῶν ἄλλων***. Μέγα παράδειγμα τοιαύτης θλίψεως λαμβάνομεν στρεφόμενοι πρὸς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ εὑρίσκομεν τὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ πρόβλημα τῆς θλίψεως καὶ τὸν ἀληθῆ σκοπόν της. Ἐὰν ἐξ αὐτῆς τῆς μεγίστης τῶν ἀδικιῶν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀπογνώσεως καὶ τοῦ θανάτου, ὁ Θεὸς ἠδυνήθη νὰ φέρῃ εἰς φῶς ζωὴν καὶ ἀθανασίαν, τότε ἐξ οἱασδήποτε θλίψεως, ἐξ οἱουδήποτε κακοῦ καὶ οἱουδήποτε θανάτου ὁ Θεὸς δύναται νὰ φέρῃ τελικὸν καλόν.

Ὢ! εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ἡ θλῖψις ἐγένετο δεκτὴ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Τοιαύτη ἂς ἦναι καί ἡ ἰδική μας θλῖψις. Σὺ καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἔχομεν σταυρόν. Ὄχι κεκοσμημένον σύμβολον πρὸς στολισμόν, ἀλλὰ τὸν τραχὺν σταυρὸν τῆς πικρᾶς πραγματικότητος. Καὶ ὁ Θεὸς γνωρίζει ὅτι εἶναι βαρύς. Λέγεις ὅτι ἀδίκως φέρεις τὸν Σταυρόν. Ἀδίκως τὸν ἔφερε κ' Ἐκεῖνος. Λέγεις ὅτι δὲν σοῦ ἤξιζε. Μήπως ἤξιζεν εἰς Ἐκεῖνον; Προσηυχήθης διὰ νὰ τὸν ἀποφύγῃς. Καὶ Ἐκεῖνος ἐπίσης προσηυχήθη.

Ὅλοι οἱ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ὑπομείναντες τὸν σταυρόν των ἔχουν μέρος εἰς τὴν δόξαν Του.

Διὰ μέσου τῆς θλίψεως ἡ σκληρὰ φιλοδοξία ἑνὸς Σαύλου μετεβλήθη εἰς τὴν δύναμιν καὶ τρυφερότητα τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου τῶν ἐθνῶν. Παρατήρησον αὐτὸν ἐν ἀδυναμίᾳ καὶ ἐν φυλακῇ. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἐφιλοδόξει νὰ μεταβῇ εἰς Ἱσπανίαν, κάθηται ἁλυσσόδετος μὲ ἕνα Ρωμαῖον στρατιώτην. Δυνάμεθα νὰ ἀκούσωμεν τὸν κρότον τῶν ἁλύσεών του σχεδὸν εἰς ἑκάστην τελευταίαν ἐπιστολήν του, ἐν ᾧ γράφει μὲ θολὴν ὅρασιν καὶ τρέμουσαν χεῖρα. «Ἐνθυμεῖσθε τὰ δεσμά μου». «Πρέσβυς τοῦ Χριστοῦ, φορῶν ἅλυσιν».

Ἀλλ' ἐὰν αὐτὸς δὲν ὑπέφερε, ποτὲ δὲν θὰ εἴχομεν ἐκείνας τὰς ἐν τῇ φυλακῇ γραφείσας σπουδαίας ἐπιστολάς, τὰς βαθυτέρας, τὰς τρυφεροτέρας, αἵτινες ποτὲ ἐγράφησαν πρὸς εὐλογίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντὶ νὰ προστρίβεται ἐπὶ τῶν ἁλύσεών του καὶ νὰ στενοχωρῆται διὰ τὴν Ἱσπανίαν, κερδίζει τὸν Ρωμαῖον στρατιώτην.

Ἀντὶ νὰ κηρύττῃ ὅπως εἶχεν ἐπιθυμήσει, πράττει ὅ,τι καλήτερον δύναται, γράφων ὀλίγας ἀδυνάτους ἐπιστολάς. Ὢ πολύτιμοι ἐπιστολαί, πλήρεις ἀπὸ τὴν ἀνακούφισιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ!

Εἴθε νὰ μὴ μᾶς διαφύγῃ ἡ σημασία τῆς θλίψεως, οὔτε νὰ ἀποτύχωμεν ἐρευνῶντες τὸν σκοπόν της. Διότι εἰς ἡμᾶς ἐδόθη ἡ χάρις νὰ ὑποφέρωμεν μετ' αὐτοῦ καὶ σήμερον ὁ Θεὸς μᾶς προσκαλεῖ εἰς αὐτὰ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς—τὸν τόπον τῆς θλίψεως.

Ὢ φίλε μου, ἠμπορεῖ νὰ ἦναι δύσκολον νὰ τὸ ἴδῃς τώρα, δύσκολον νὰ τὸ

ἐννοήσῃς τώρα, νὰ τὸ ὑποφέρῃς τώρα, ἀλλὰ θὰ τὸ ἐννοήσῃς μίαν ἡμέραν.

Ἕν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον πρέπει ἡμεῖς οἱ πρόσφυγες νὰ διδαχθῶμεν καλῶς, εἶναι τοῦτο:

Ἡ θλῖψις εἶναι μόνον **ἕν στοιχεῖον** εἰς τὴν πολυσύνθετον ἀτομικήν μας ζωήν. Δὲν πρέπει νὰ βλέπωμεν μόνον τὰς δυστυχίας, ἀλλὰ τὴν θείαν σημασίαν τὴν κρυπτομένην ὄπισθεν αὐτῶν.

Ὅταν νέος τις φθάσῃ εἰς τὸ τελευταῖον πήδημα, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τρέξῃ διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν ἀγῶνα δρόμου, κουρασμένος, μὲ πόδας βεβαρημένους, ζαλισμένος, σκοντάπτων, ἀλλὰ βέβαιος ὅτι κερδίζει τὸ βραβεῖον, ἄράγε ὑποφέρει ἢ εἶναι εὐτυχής; Δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀγωνιστοῦ, ἄν ἀποκλειστικῶς προσέξωμεν εἰς τὴν σωματικὴν ἀγωνίαν του.

Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὸν πολιτισμὸν γενικῶς. Ἐὰν κάτοικός τις τοῦ Ἄρεως ἐπεσκέπτετο διὰ μίαν ἑβδομάδα τὴν γῆν μας, ἐπιθεωρῶν τὸν πολιτισμόν μας καὶ κατὰ τὴν διέλευσίν του ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ χωρίου εἰς χωρίον ἐπεσκέπτετο μόνον τὰ σφαγεῖα, ἡ ἐντύπωσίς του ἐκ τῆς γῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ της θὰ ἦτο πολὺ ἐσφαλμένη.

Ἐὰν δὲν ἔβλεπεν οἰκίας, ἐκκλησίας, βιβλιοθήκας, σχολεῖα, νοσοκομεῖα, κήπους ἀλλὰ μόνον σφαγεῖα, θὰ ἀπεκόμιζε μεθ᾿ ἑαυτοῦ εἰς τὸν Ἄρην μίαν ἰδέαν περὶ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς μας ὁλοτελῶς ἀνακριβῆ.

Κἄτι παρόμοιον βλέπομεν σήμερον μεταξὺ τῶν ὑποφερόντων. Ἀσχολοῦνται ὄχι μὲ τὰ κέρδη ἀλλὰ μὲ τὰς ζημίας των. Βλέπουν μόνον τὴν ἄποψιν τῶν ζημιῶν καὶ παραβλέπουν τὰ μεγάλα μαθήματα, τὰ μεγάλα κέρδη ἅτινα ἠδύναντο νὰ ὠφεληθοῦν ἐκ τῶν θλίψεών των. Παραβλέπουν τὴν εὐχάριστον ὄψιν τῶν θλίψεων καὶ φθάνουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν εἶναι καλὸς Θεὸς ἐκεῖνος, ὅστις ἐπιτρέπει τόσας δυστυχίας νὰ ἐπέλθουν ἐπ᾿ αὐτῶν. Μόνον ὅταν ἀνακαλύψωμεν ὅτι ἐν τῷ φαινομενικῷ κακῷ ἐνυπάρχει ἀγαθόν, μόνον ὅταν μάθωμεν νὰ διακρίνωμεν τὴν φωνὴν τοῦ Θεοῦ ὁμιλοῦσαν εἰς ἡμᾶς διὰ μέσου τῶν θλίψεων καὶ καταστροφῶν, μόνον τότε νέα ἐλπὶς καὶ εἰρήνη θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν ἀπέλπιδα βίον μας.

Μία ἀκόμη σκέψις σχετιζομένη μὲ τὸ πρόβλημα τῆς θλίψεως δύναται νὰ παρηγορήσῃ τοὺς θλιβομένους:

Ὁ Θεὸς συμμερίζεται τὰς θλίψεις μας. Καλοῦντες τὸν Θεὸν «Πατέρα» μας, κατ᾿ ἀνάγκην δίδομεν εἰς Αὐτὸν μέρος τῶν θλίψεών μας. Δὲν εἶναι ἀληθινὸς πατὴρ ἐκεῖνος, ὅστις δὲν συμπάσχει εἰς τὰς δυστυχίας τῶν τέκνων του. Αἱ πηγαὶ τῶν δακρύων καὶ τοῦ γέλωτος κεῖνται πολὺ πλησίον ἀλλήλων εἰς τὴν ζωὴν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Οἱ κατωτέρω στίχοι εὑρέθησαν γραμμένοι ἐπὶ τοῦ τοίχου ἑνὸς δωματίου νοσοκομείου.

«Στὸν Θεὸν ἀναβαίνει ἡ φωνὴ τοῦ ἀνθρώπου.

«Ἀφαίρεσε, Κύριε, τὸν πόνο. Τὴν σκιὰ ποῦ σκοτίζει τὸν κόσμο ποῦ ἔπλασες. Τὴν ἅλυσίδα ποῦ πνίγει, ποῦ σφίγγει τὴν καρδιά. Τό βάρος ποῦ ἐμποδίζει τὰ φτερὰ νὰ πετάξουν.

«Ἀφαίρεσε ἀπ᾽ τὸν κόσμο, Θεὲ μου, τὸν πόνο διὰ νὰ σ᾽ ἀγαποῦμε πειὸ πολύ».

«Κι᾽ ἀπαντᾷ ὁ Θεὸς στὴν φωνήν τοῦ ἀνθρώπου:

«Ν᾽ ἀφαιρέσω τὸν πόνον; Καὶ μ᾽ αὐτὸν τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς νὰ μπορῇ νὰ ὑπομένῃ;

«Ν᾽ ἀφερέσω τὸν οἶκτον ποῦ συνδέει τὰς καρδίας; Τὴ θυσία τὴν ἁγίαν;

«Νὰ ἐξαλείψω τὴν ἀγάπην ποῦ λυτρώνει καὶ γελᾷ ὅταν χάνῃ;

«Πῶς θὰ ζῆτε ἑνωμένοι μ᾽ Ἐμένα, χωρὶς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν Σταυρόν του;

Λ.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ (*)

ΑΝΕΞΟΔΟΙ ΕΥΕΡΓΕΣΙΑΙ

«Καὶ ὅστις ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον μόνον ψυχροῦ ὕδατος εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀληθῶς σᾶς λέγω δὲν θέλει χάσει τὸν μισθὸν αὐτοῦ». (Ματθ. ι΄ 42)

Δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν πρᾶξιν ἁπλουστέραν, ὑπηρεσίαν μικροτέραν ἀπὸ τὸ νὰ προσφέρῃ κανεὶς ἕνα ποτῆρι νερό; Καὶ ὅμως αὐτὸ τὸ ποτῆρι τὸ νερό, πόσον μᾶς ζωογονεῖ καὶ εὐχαριστεῖ ὅταν διψῶμεν καὶ εἴμεθα κουρασμένοι!...

Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος, ὅσον πτωχὸς καὶ ἂν ἦναι, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ δύναται νὰ δώσῃ, ὅταν παρουσιασθῇ περίστασις, ἕνα ποτῆρι νερὸ δωρεάν. Τὸ ποτῆρι δὲ δὲν χρειάζεται νὰ ἦναι ἀσημένιο· εἰμπορεῖ νὰ εἶναι καμωμένο ἀπὸ χονδρὸ γυαλὶ ἢ καὶ ἀπὸ τενεκέ. Αὐτὸ δὲν ἀλλάζει τὴν ἰδιότητα τοῦ νεροῦ.

Πρόκειται λοιπὸν περὶ πράγματος, τὸ ὁποῖον ὁ καθεὶς δύναται νὰ δώσῃ καὶ νὰ λάβῃ. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ δώσουν ἕνα τεμάχιον ἄρτου εἰς τοὺς ὁμοίους των, διότι ὑπάρχουν καὶ πολλοί, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἀρκετὸν διὰ τὸν ἑαυτόν των καὶ τὸν πλησίον των. Τὸ δροσερὸν νερὸ ὅμως εὑρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων καὶ δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ δανείσωμεν τὸ ποτῆρι μας εἰς τὸν γείτονα διὰ νὰ πίῃ.

(*) Πρὸ τεσσάρων περίπου ἐτῶν ἡ ἐν Ἀθήναις Ἑλλ. Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία ὑπέστη ἀπώλειαν ὀδυνηρὰν διὰ τοῦ θανάτου ἑνὸς μέλους αὐτῆς, τῆς Εὐαγγελίας Π. Οἰκονόμου, ἥτις ἠγαπᾶτο ὑφ᾽ ὅλων τῶν ἀδελφῶν διὰ τὴν εὐσέβειαν, τὸν ζῆλον καὶ τὸν πρᾶον καὶ γλυκὸν αὐτῆς χαρακτῆρα. Τὰς ἀρετὰς ταύτας τῆς πολυκλαύστου ἀδελφῆς ἡμῶν ἀποπνέουσι μερικὰ γραπτὰ αὐτῆς, εὑρεθέντα μετὰ τὸν θάνατόν της καὶ δημοσιευθέντα τελευταίως ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς ἐν φυλλαδίῳ τιτλοφορουμένῳ «Εὐαγγελικαὶ Σκέψεις». Αἱ βραχεῖαι αὗται καὶ ἀπέριττοι πραγματεῖαι ἐπὶ Εὐαγγελικῶν θεμάτων εἶναι τόσον ὡραῖαι καὶ ὠφέλιμοι, ὥστε ἐνομίσαμεν καθῆκον ἡμῶν νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν τινὰς ἐξ αὐτῶν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν.

Πόσον εἶναι ὡραῖον ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὑπεσχέθη νὰ λαμβάνῃ κάθε ποτήριον ὕδατος ποῦ δίδεται εἰς τὸν μαθητήν Του, ὡς διδόμενον εἰς Αὐτόν. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καθιστᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἱκανοὺς νὰ Τὸν ὑπηρετοῦν καὶ νὰ Τοῦ φαίνωνται εὐάρεστοι.

Διὰ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν ἡ ζωὴ εἶναι τόσον δύσκολος, ὥστε πολλάκις στενάζομε δι' ὀλίγας σταγόνας δροσεροῦ νεροῦ καὶ καθὼς ζητοῦμεν εἰς τὴν προσευχὴν ἀπὸ τὸν Ὕψιστον ἡμῶν Πατέρα τὸν ἐπιούσιον ἡμῶν ἄρτον, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν αἴτησιν τοῦ δροσεροῦ νεροῦ.

Ἀλλὰ τί δύναται νὰ παραβληθῇ μὲ ἕνα ποτῆρι νερό; Φιλόφρον μειδίαμα, λέξις ἐνθαρρυντική, τελεία συγχώρησις δι' ἀδεξιότητά τινα, μικρὰ περιποίησις, βοήθεια ταχέως διδομένη, ἕνα ἄνθος, ἕνα φροῦτο, ἢ καὶ νὰ ξεκουράσωμεν τινὰ ἀπὸ φορτίον. Ὑπάρχουν χίλιοι τρόποι τοῦ νὰ προσφέρωμεν ἕνα ποτῆρι νερό.

Τὸ δροσερὸν νερὸ ποῦ μᾶς δροσίζει εἶναι ἡ θερμὴ συμπάθεια τῆς καρδίας, ἡ θέλησις καὶ ἡ ἱκανότης νὰ ἀγαπῶμεν τὸν πλησίον· τὸ δὲ ποτῆρι, εἶναι τὸ σχῆμα ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἡ ἀγάπη αὕτη ἐκδηλοῦται.

Τὸ γεγονὸς μόνον, ὅτι κάποιος μᾶς συλλογίζεται μὲ ἀγάπην, εἶναι πολλάκις πραγματικὴ παρηγορία. Εἶναι ἄξιον θαυμασμοῦ τὸ πόσον ἔχομεν ἀνάγκην νὰ μᾶς μεταχειρίζονται φιλοφρόνως, νὰ αἰσθανώμεθα τὴν συμπάθειαν ἐκείνων, ποῦ μᾶς περιστοιχίζουν διὰ νὰ εἴμεθα εὐτυχεῖς!

Ὁ μικρὸς Γιάννης μέσα εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ μπαμπᾶ ἔκοψε τὸ δακτυλάκι του: «Ἔχω ἐργασίαν, Γιάννη, δὲν ἐμπορῶ νὰ σοῦ κάμω τίποτε», ἀπαντᾷ ὁ πατήρ, γράφων πάντοτε. «Ναί», λέγει κλαίων ὁ μικρός, «μὰ ἠμποροῦσες τοὐλάχιστον νὰ μοῦ εἰπῇς: «τὸ καϋμένο».Ἔχομεν ὅλοι μέσα μας ἕνα μικρὸ Γιάννη ποῦ ἐκφράζει τὸ παράπονον αὐτό.

Κάποιος γέρων ἱεροκῆρυξ εἶπε: «Γνωρίζω ὅτι μίαν μόνον φορὰν θὰ ζήσω αὐτὴν τὴν ζωήν· ἂν δύναμαι λοιπὸν νὰ προξενήσω εὐχαρίστησίν τινα, ἢ νὰ κάμω καλόν τι εἰς τὸν πλησίον μου, θέλω νὰ τὸ κάμω τώρα, ἀφοῦ ἅπαξ μόνον θὰ περάσω τὴν ὁδὸν αὐτήν». Ἂν ἐσκεπτόμεθα ὅλοι ὡς ὁ ἀγαθὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, θὰ ἠμπορούσαμεν νὰ μεταβάλωμεν εἰς Παράδεισον τὴν γῆν μας.

Πολλοὶ τὴν ὀνομάζουν γῆν δακρύων, ὄχι διότι κατὰ καιροὺς φροντίδες ἢ ἀσθένεια εἶναι ἡ μερίς των, ἀλλ' ἁπλῶς, διότι ἐλλείψει ἀτμοσφαίρας ἀγάπης ζοῦν εἰς ζώνην παγωμένην, ὅπου κρυώνει ἡ καρδιά των. Κανεὶς δὲν τοὺς δεικνύει ὅτι εἶναι ἀγαπητοί, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖοι.

Δὲν εἶναι μόνον οἱ ἔρημοι ποῦ κρυώνουν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἔχουν σύζυγον ἢ παιδιά. Ὑπάρχουν οἰκογένειαι ὅπου ὁ σύζυγος δὲν λέγει ποτὲ μίαν τρυφερὰν ἢ ἐνθαρρυντικὴν λέξιν εἰς τὴν γυναῖκα του. Ὑπάρχουν οἰκογένειαι ὅπου ἡ γυναῖκα δὲν ἔχει ποτὲ μίαν λέξιν ἀγάπης ὅταν ἔρχεται ἢ φεύγει ὁ ἄνδρας της, καὶ ἄλλαι ὅπου τὰ παιδιὰ δὲν γνωρίζουν ἂν πρέπῃ νὰ φιλήσουν τὸν πατέρα των, ἢ ποῦ ἐξέμαθαν νὰ φιλοῦν τὴν μητέρα των.

Πολλοὶ συνειθίζουν νὰ λέγουν: Μᾶς ἀγαποῦν καὶ τὸ γνωρίζομεν, τοὺς ἀγαποῦμε καὶ τὸ γνωρίζουν ἐπίσης, ἀλλ' ἡ ἀγάπη των δὲν τοὺς ὠθεῖ εἰς τὸ παραμι-

κρὸν δεῖγμα. Καὶ ὅμως μόνον ὅπου ἡ ἀγάπη ἐκδηλώνεται διὰ πράξεων καὶ λόγων ζεσταίνει τὴν καρδιά. Τὸ κέρδος τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου δὲν εἶναι τὸ μόνον καθῆκον τοῦ πατρός, τῆς μητρός, οὔτε δὲ καὶ ἡ ἐκμάθησις τῶν μαθημάτων τὸ μόνον καθῆκον τῶν παιδιῶν. Ὅλοι δύνανται νὰ δώσουν καὶ νὰ λάβουν μεταξύ των ἕνα ποτῆρι νερό, καὶ ἂν δὲν τὸ κάμουν, στεροῦν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὰς γλυκυτέρας χαρὰς τῆς ζωῆς των.

Πόσες φορὲς τὸ μειδίαμα τοῦ θηλάζοντος τέκνου, δὲν ὑπῆρξε τὸ δροσερότερον ποτῆρι ὕδατος διὰ τὴν μητέρα! Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ προσφέρωμεν τὸ ποτῆρι ἐντὸς τῆς οἰκογενείας μας μόνον. Εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖον νὰ τὸ ἔχωμεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μικρῶν καὶ ἐρήμων ἔξωθεν.

Ὅταν κάμνωμεν εὐχαρίστως θέσιν εἰς ἕνα γέροντα μέσα εἰς ἕνα τραῖνο. Ὅταν χαιρετίσωμεν εἰς τὸν δρόμον φιλικῶς καὶ εἰλικρινῶς. Ἕνα «σὲ παρακαλῶ» ἢ ἕνα γλυκὺ «εὐχαριστῶ» εἰς τοὺς ὑπηρέτας μας. Μία φιλόφρων λέξις διὰ κάποιαν ὑπηρεσίαν ποῦ μᾶς παρέσχον. Μία ἐπιστολή, μία ἐπίσκεψις συμπαθείας, ὅταν φίλοι μας εὑρίσκωνται εἰς λύπην ἢ χαράν. Προθυμοποιούμενοι νὰ παρέχωμεν ὑπηρεσίαν, ὅταν βλέπωμεν τὰς στερήσεις τῶν ἄλλων καὶ ἡ προσπάθεια νὰ τὰς ἐπανορθώσωμεν ἀθορύβως, ἡ ὑπεράσπισις ἑνὸς ἀπόντος, ἢ ἡ εὐγνωμοσύνη διὰ καλὴν πρᾶξιν. Ὅλα αὐτὰ δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι τὸ ποτῆρι νεροῦ ποῦ ἀνακουφίζει καὶ ζωογονεῖ τὴν κουρασμένην καρδιά.

Ἐν τούτοις, ἂν θέλωμεν νὰ προσφέρωμεν νερὸ πραγματικῶς δροσερό, καὶ ὄχι νερὸ ποῦ παρέμεινε πρὸ πολλοῦ εἰς τὸ δοχεῖον καὶ ἔχασε σχεδὸν την γευστικότητά του, πρέπει νὰ ἀντλῶμεν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς ὅπου κατοικεῖ ἡ ἀγάπη, ὡς ἀνεξάντλητος θησαυρὸς ἐρχόμενος βαθμιαίως εἰς τὴν ἐπιφάνειαν διὰ νὰ ποτίζῃ τὴν καθημερινὴν ζωήν. Ἄλλως θὰ συμβῇ τὸ ποτῆρι, τὸ ὁποῖον προσφέρωμεν, νὰ ἦναι κενόν, ἢ πλῆρες θολοῦ ὕδατος. Ἡ ἐπιπόλαιος εὐγένεια τοῦ κόσμου προσφέρει συχνὰ παρόμοιον νερό. Τὸ ποτῆρι μένει τὸ αὐτό, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενόν του διαφέρει. Ἡ δροσερὰ πηγὴ ἀναβλύζει ἄνωθεν, ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν Φώτων, ἀπὸ τοῦ ὁποίου πᾶν δώρημα τέλειον προέρχεται, καὶ ἀπὸ Αὐτὸν πρέπει νὰ περιμένωμεν τὸ διαυγὲς νερόν. Ἐὰν θελήσωμεν νὰ τὸ προμηθευθῶμεν ἐκ τοῦ ἰδικοῦ μας μέσου, κινδυνεύει νὰ στειρεύσῃ γρήγορα. Τὴν ἀγαθότητα καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς πρέπει νὰ καταστήσωμεν καθημερινὴν τροφήν μας· τότε δὲ θὰ γίνωμεν ἱκανοὶ νὰ μοιράζωμεν ἀφθόνως πάντοτε, καὶ αἱ χεῖρές μας θὰ ἦναι ἕτοιμοι νὰ προσφέρουν ἕνα ποτῆρι νερὸ καθαρὸ καὶ ἀνακουφιστικὸ εἰς τοὺς συνοδοιπόρους τῆς ζωῆς μας.

Εὐαγγελία Π. Οἰκονόμου.

—Μία Ἀραβικὴ παροιμία λέγει: «Ὑπάρχουν τεσσάρων εἰδῶν ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον: α) Ἐκεῖνος ποῦ δὲν γνωρίζει, ἀλλ' ἀγνοεῖ ὅτι δὲν γνωρίζει· αὐτὸς εἶναι μωρός, ἀπόφευγέ τον. β) Ἐκεῖνος ποῦ δὲν γνωρίζει, ἀλλὰ συναισθάνεται ὅτι δὲν γνωρίζει· αὐτὸς εἶναι ἁπλοϊκός, δίδαξέ τον. γ) Ἐκεῖνος ποῦ γνωρίζει, ἀλλ' ἀγνοεῖ ὅτι γνωρίζει· αὐτὸς κοιμᾶται, ἐξύπνησέ τον. δ) Ἐκεῖνος ποῦ γνωρίζει, καὶ ἠξεύρει ὅτι γνωρίζει· αὐτὸς εἶναι σοφός, ἀκολούθησέ τον!»

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

ὑπὸ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΤΡΕΝΤΣ (Richard Trench)

(Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

Δ'.

Ἡ κατάπαυσις τῆς τρικυμίας.

(Ματθ. η'. 23 27, Μάρκ. δ'. 34-41, Λουκ. η'. 22-25).

Οἱ ὡς ἄνω τρεῖς Εὐαγγελισταί, ἀφηγούμενοι τὸ θαῦμα τῆς καταπαύσεως τῆς τρικυμίας ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, συμφωνοῦν ὡς πρὸς τὸν χρόνον τοῦ συμβάντος, ὅπερ ἔλαβε χώραν ἀμέσως πρὸ τοῦ θαύματος τῆς ἐξορκίσεως τοῦ δαιμονίου εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν.

Ἦτο ἑσπέρα—πιθανὸν ἡ ἑσπέρα τῆς αὐτῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος εἶπε τὰς παραβολάς, τὰς ὁποίας ἀναφέρει ὁ Ματθαῖος ἐν κεφαλαίῳ ιγ' (πρβλ. Μάρκου δ'. 35 41). Ἀφοῦ δὲ ἀπέλυσε τοὺς ὄχλους, ἠθέλησε νὰ διέλθῃ εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τῆς λίμνης, ἵνα ἀποσυρθῇ ἐπὶ μικρὸν ἀπὸ τὴν τύρβην καὶ τὸν συνωστισμόν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰσῆλθεν, ὡς ἦτο, εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Πέτρου ἐν συνοδείᾳ καὶ ἄλλων πλοιαρίων, ὅπως διαπεραιωθῇ εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ ἐκεῖ, βιαία τρικυμία ἐγείρεται ἀποτόμως, ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι τόσον συχνὰ ἐνσκήπτουν εἰς τὰς μικρὰς μεσογείους θαλάσσας, τὰς πανταχόθεν περιβαλλομένας μὲ ὀρεινὰς φάραγγας. Ὅτι τὸ πλοῖον εὑρίσκετο εἰς μέγαν κίνδυνον δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ἄλλως οἱ ἁλιεῖς ἐκεῖνοι, ἐκ νεότητός των συνειθισμένοι εἰς τὰς ἀποτόμους μεταβολὰς τοῦ καιροῦ εἰς τὴν λίμνην ταύτην, δὲν θὰ ἐφοβοῦντο. Ἀλλ'ἂν καὶ τὰ κύματα ἦσαν μεγάλα, ὥστε νὰ ἐμβάλλουν εἰς τὸ πλοῖον καὶ νὰ γεμίζεται τοῦτο, ὁ Κύριος ἐκοιμᾶτο ἡσύχως ἐπὶ προσκεφαλαίου εἰς τὴν πρύμνην, ἐν μέσῳ τοῦ σάλου καὶ τῆς συγχύσεως.

Ἡ εἰκὼν αὕτη ὑπενθυμίζει τὴν τοῦ προφήτου Ἰωνᾶ, κοιμωμένου ἐπίσης ἐν μέσῳ τῆς τρικυμίας· ἀλλ' ὁ μὲν Ἰωνᾶς ἐκοιμᾶτο ἥσυχος ἐκ συνειδήσεως νενεκρωμένης, ὁ δὲ Κύριος ἐκ καθαρᾶς συνειδήσεως· ἡ παρουσία τοῦ πρώτου ἐν τῷ πλοίῳ ἀπετέλει κίνδυνον, τοῦ δευτέρου ἐχέγγυον ἀσφαλείας.

Οἱ μαθηταὶ ἀπέφυγαν ἐπί τινα ὥραν νὰ διαταράξωσι τὸν ὕπνον τοῦ Διδασκάλου, ὅστις ἦτο κατάκοπος μετὰ τὴν διδασκαλίαν ὁλοκλήρου ἡμέρας. Ἀλλὰ τέλος βλέποντες ἐπικειμένην τὴν καταστροφήν, τὸν ἐξήγειραν μὲ ἐκφράσεις τρόμου, ὡς μαρτυρεῖ τὸ «Διδάσκαλε! διδάσκαλε!»

Κατὰ τὴν ἀφήγησιν τοῦ Μάρκου, τὸν ἀφύπνισαν μὲ λέξεις ἐμφαινούσας παράπονον: «Δέν σοι μέλει ὅτι χανόμεθα;» Τότε ἐγερθεὶς ὁ Κύριος ἐπετίμησεν αὐτοὺς πρῶτον διὰ τὴν ἔλλειψιν πίστεως καὶ κατόπιν ἐπετίμησε τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως.

Κατὰ τοὺς ἄλλους Εὐαγγελιστάς, προηγήθη ἡ κατεύνασις τῆς θαλάσσης· ἀλλ' εἶναι πιθανώτατον ὅτι πρῶτον μὲ δύο λέξεις καθησύχασε τοὺς φόβους τῶν μαθητῶν, ἔπειτα δὲ κατεπράϋνε τὴν θάλασσαν, κατόπιν δέ, ἀποτανθεὶς καὶ πάλιν εἰς αὐτούς, τοὺς ἐπετίμησε διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν των. «***Πρῶτον παύσας τὸν χειμῶνα τῆς ψυχῆς αὐτῶν, τότε λύει καὶ τὸν τῆς θαλάσσης.***» (Θεοφύλακτος).

Σημειωτέον ὅτι, κατὰ τὸν Ματθαῖον, δὲν ἀποκαλεῖ τοὺς μαθητὰς ἀπίστους ἀλλ' ***ὀλιγοπίστους.*** Ὅτι δὲν ἐστεροῦντο ὁλοτελῶς πίστεως μαρτυρεῖ ἡ κραυγὴ αὐτῶν: «Σῶσόν μας! χανόμεθα!» Ἀλλ' ἡ πίστις των δὲν ἦτο ἰσχυρά. Ἦτο ὡς τὸ ὅπλον, τὸ ὁποῖον ὁ στρατιώτης δὲν εὑρίσκει πρόχειρον ἐν στιγμῇ ὑψίστου κινδύνου. Εἶχον μὲν μικρὰν πίστιν, ἀλλ' ὁ φόβος των ἦτο ὑπερβολικός, ἀφοῦ ἐνόμισαν ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ καταποντισθῇ πλοῖον φέρον τὸν Διδάσκαλον. Ἀξιοσημείωτοι τῷ ὄντι εἶναι αἱ λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Κύριος, κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τῶν τριῶν Εὐαγγελιστῶν, ἐπετίμησε τοὺς μαινομένους ἀνέμους καὶ τὴν κλυδωνιζομένην θάλασσαν: «Σιώπα! Ἡσύχασον!» τὰς ὁποίας δὲν πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν ὡς σχῆμα ρητορικόν, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς διαταγὴν ἀποτεινομένην πρὸς τὰς σκοτίους ἐκείνας δυνάμεις, τὰς ὁποίας Ἐκεῖνος ἀνεγνώριζεν ὡς τὰ αἴτια τῆς ἐλλείψεως ἁρμονίας ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ. Παραβάλατε τὸ ἐνταῦθα χωρίον μὲ τὴν περίπτωσιν τοῦ ***πυρετοῦ***, τὸν ὁποῖον ἐπετίμησεν ὁ Κύριος (Λουκ. δ' 29).

«***Καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος καὶ τὰ κύματα καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ἄνθρωποι, λέγοντες, Τί εἶδος ἀνθρώπου εἶναι οὗτος, ὥστε καὶ ἡ θάλασσα καὶ οἱ ἄνεμοι ὑπακούουσιν εἰς αὐτόν;***»

Ἐτονίσαμεν ἤδη ἐπανειλημμένως ὅτι τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐξεπλήρουν πάντοτε διττὸν σκοπὸν—τὴν ἀπόδειξιν ἐν πρώτοις τῆς Θείας του δυνάμεως, καὶ τὴν ἐπιβολὴν ἠθικῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τοὺς βλέποντας αὐτά. Ἐνταῦθα, ἐκτὸς τῆς ἐμφανίσεως τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, παρείχετο εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ τὸ δίδαγμα ὅτι πλησίον τοῦ Διδασκάλου, τὸν ὁποῖον εἶχον κληθῇ νὰ ἀκολουθήσωσιν, ἦσαν ἀσφαλεῖς καὶ ἀπρόσβλητοι ἀπὸ παντὸς κινδύνου. Εἶχον δὲ ἀνάγκην τοιαύτης ενισχύσεως τῆς πίστεώς των οἱ ἄνδρες οὗτοι, ἀφοῦ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Χρυσοστόμου, ἐξέλεξεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς νὰ ἦναι οἱ «ἀθληταὶ τοῦ σύμπαντος».

Συμβολικῶς, τὸ θαῦμα τοῦτο μᾶς παριστᾷ τὸν Κύριον ὡς τὸν πραγματικὸν καὶ μόνον «Ἄρχοντα Εἰρήνης» (Ἡσ. ια'. 6—9), ὅστις κατευνάζει τὴν τεταραγμένην καὶ θυελλώδη καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, κλυδωνιζομένην εἴτε ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐσωτερικῶν παθῶν εἴτε ὑπὸ τῶν ἐξωτερικῶν συμφορῶν καὶ πειρασμῶν τῆς ζωῆς.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ὁ Αὐγουστῖνος ἔγραψεν: «Διαπλέομεν τὴν ζωὴν ταύτην ὡς θάλασσαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγείρονται οἱ ἄνεμοι καὶ δὲν λείπουσιν αἱ θύελλαι τῶν πειρασμῶν. Πῶς τοῦτο συμβαίνει, εἰμὴ διότι ἐν σοὶ κοιμᾶται ὁ Ἰησοῦς; Ἐὰν μὴ ἐκοιμᾶτο, θὰ εἶχες γαλήνην ἐντός σου, ἀλλὰ τὸ ὅτι κοιμᾶται τί ἄλλο σημαίνει ἢ ὅτι κοιμᾶται ἐν σοὶ ἡ πίστις σου, ἡ ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ πηγάζουσα; Τί δὲ πρέπει νὰ πράξῃς, ἵνα σωθῇς; Ἐξύπνισον αὐτόν. Κράξον, «Διδάσκαλε, χανόμεθα!» Αὐτὸς δὲ θὰ ἀφυπνισθῇ—τὸ ὁποῖον σημαίνει ὅτι ἡ πίστις σου θέλει ἐπανέλθει εἰς σέ,

καὶ θέλει παραμείνει τοῦ λοιποῦ παντοτεινῶς. Ἅπαξ δὲ εἰσέλθη ὁ Χριστὸς εἰς τὸ πλοῖόν σου, τοῦτο δὲν θέλει καταποντισθῇ, ἀλλ' ἡ πίστις σου θέλει προστάξει τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ κύματα νὰ σιγήσωσι καὶ ὁ κίνδυνος θέλει παρέλθει.»

Δὲν μεταβάλλομεν τὴν κυριολεκτικὴν πραγματικότητα τοῦ θαύματος τούτου, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν θαυμάτων τοῦ Κυρίου, ἐὰν ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἐνέχουν χαρακτῆρα ἐν ταυτῷ συμβολικὸν καὶ προφητικόν, ὡς ἀναμφιβόλως συμβαίνει μὲ πολλὰ ἐκ τῶν θαυμάτων καὶ προφανῶς μὲ τὸ ὑπὸ μελέτην θαῦμα τοῦτο. Διότι ὅπως ὁ πυρὴν ἐκεῖνος τῆς πάλαι ἀνθρωπότητος — ὁ Νῶε, μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ — ἐταλαντεύοντό ποτε ἐπὶ τῶν ὑδάτων τοῦ Κατακλυσμοῦ, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ πυρὴν τῆς νέας ἀνθρωπότητος,—τῆς νέας κτίσεως—ὁ Χριστὸς μετὰ τῶν μαθητῶν Του—ἐκλυδωνίσθησαν ἐν τῷ πλοιαρίῳ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ὑδάτων τοῦ κόσμου. Κατὰ τοῦτο δὲ ἀείποτε ὡμοίασεν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ κλυδωνιζόμενον πλοῖον, ὅτι πέριξ αὐτῆς τὰ κύματα τοῦ κόσμου μαίνονται ἀγρίως, καὶ ὅτι πάντοτε ἠλευθερώθη ἐκ τῶν κινδύνων, οἵτινες ἐφάνησαν ἕτοιμοι νὰ τὴν καταποντίσωσι, διότι ὁ Χριστός, εὑρισκόμενος ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ ἐγειρόμενος εἰς σωτηρίαν της ἐπὶ τῇ κραυγῇ τῶν δούλων Αὐτοῦ, ἐπιτιμᾷ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ ὕδατα ταῦτα, πρὶν ἢ προφθάσωσι νὰ κατακλύσωσιν αὐτήν.

Ἡ παρομοίωσις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς πλοῖον εἶναι παναρχαία. Ὁ προφήτης Ἰεζεκιὴλ ἐν κεφαλαίῳ κζ', 4—9 ἀπεικόνισε τὴν πανίσχυρον Τύρον ὡς πλοῖον μεγαλοπρεπές, τὸ ὁποῖον ὅμως, παρ' ὅλην τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸν πλοῦτον τῆς ἐξαρτύσεως, κατεδικάσθη εἰς ἐξαφάνισιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς κοσμικὸν καὶ πονηρὸν σύστημα, ἐνῷ ἡ ναῦς τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἣν συμβολίζει τὸ πτωχὸν ἁλιευτικὸν πλοιάριον τῶν ἀποστόλων, τὸ τόσον λεπτὸν ὥστε φαίνεται προωρισμένον νὰ καταποντισθῇ ὑπὸ παντὸς κύματος, ἐπιπλέει θριαμβευτικῶς ἐπὶ τὰ ὕδατα καὶ εἰσέρχεται ἐν τέλει ἀσφαλῶς εἰς τὸν λιμένα αὐτοῦ.

—Ὁ μέγας Ἄγγλος μυθιστοριογράφος Δίκενς ἔγραψέ ποτε τὰ ἑξῆς σοφὰ λόγια:

«Μὴ κρίνῃς ἕνα ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ ἐνδύματά του, διότι αὐτὰ τὰ ἔκαμεν ὁ ράπτης!

Μὴ τὸν κρίνῃς ἀπὸ τὴν καταγωγήν του, διότι καὶ ὁ Κάϊν κατήγετο ἀπὸ τὴν πρώτην οἰκογένειαν τοῦ κόσμου!

Μὴ τὸν κρίνῃς ἀπὸ τὴν ὑλικήν του κατάστασιν, ἢ τὴν κοσμικήν του ἐπιτυχίαν, διότι πολλοὶ ἀποτυγχάνουν ἢ εἶναι πτωχοί, ἐπειδὴ εἶναι τίμιοι!

Μὴ τὸν κρίνῃς ἀπὸ τὴν γλῶσσάν του, διότι καὶ ὁ παπαγάλλος ἐμπορεῖ νὰ μάθῃ νὰ ὁμιλῇ καὶ μάλιστα εἰς πολλὰς γλώσσας!

Μὴ τὸν κρίνῃς ἀπὸ τὸ σπίτι, εἰς τὸ ὁποῖον κατοικεῖ· διότι οἱ ποντικοὶ καὶ αἱ σαῦραι κατοικοῦν καὶ εἰς τὰ πολυτελέστατα παλάτια!

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΑΠ' ΑΡΧΗΣ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

(συνέχεια)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Προτεσταντισμοῦ.

Εἴδομεν ὅτι εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς Εὐαγγελικῆς Μεταρρυθμίσεως τοῦ 16ου αἰῶνος, οἱ δύο μεγάλοι ἡγέται τῆς νέας θρησκευτικῆς κινήσεως Λούθηρος καὶ Ζβίγγλιος διεφώνησαν ἐπί τινων ζητημάτων διγματικῶν καὶ ὁ Προτεσταντισμὸς διῃρέθη εἰς δύο δογματικὰς ὁμάδας, τὴν ***Λουθηρανὴν*** καὶ τὴν ***Καλβινικὴν.***

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν πολίτευμα, δῆλ. ***τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας***, ἐπῆλθε μετ' οὐ πολὺ διάκρισις μεταξὺ ***Λουθηρανῶν καὶ Καλβινιστῶν ἀφ' ἑνὸς*** καὶ τῆς ***Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀφ' ἑτέρου***, ἥτις μόνη μεταξὺ τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν διετήρησε τὴν ἱερωσύνην καὶ τὸν θεσμὸν τῶν ἐπισκόπων, διὸ καὶ ***Ἐπισκοπικὴ*** ἐκλήθη πρὸς διάκρισιν. Οἱ Λουθηρανοὶ καὶ οἱ Καλβινισταὶ ἐζήτησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποστολικὸν πολίτευμα τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας, ὡς τοῦτο ἀπεικονίζεται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, ἤτοι, εἰς τὴν ***διοίκησιν διὰ πρεσβυτέρων.*** Καὶ ἐν μὲν ταῖς Καλβινικαῖς Ἐκκλησίαις (Ἑλβετίας, Γαλλίας, Ὀλλανδίας, Σκωτίας) οἱ πρεσβύτεροι (οἵτινες ἦσαν λαϊκοὶ) ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀπετέλεσαν μετὰ τῶν κεχειροτονημένων ποιμένων καὶ ἱεροκηρύκων (οἵτινες καὶ αὐτοὶ ὠνομάσθησαν πρεσβύτεροι) τὴν τοπικὴν διοίκησιν τῶν κοινοτήτων, συνερχόμενοι δὲ εἶτα κατὰ περιφερείας εἰς συνόδους, ἐσχημάτιζον ἐθνικὰς ὁμάδας. Ὁ κλῆρος αὐτῶν μόνον ἕνα βαθμὸν ἀνεγνώριζε, τὸν τοῦ πρεσβυτέρου· διὸ καὶ αἱ Ἐκκλησίαι αὗται ὠνομάσθησαν ἔκτοτε ***Πρεσβυτεριακαί.***

Παρὰ δὲ τοῖς Λουθηρανοῖς τῆς Γερμανίας οἱ πρεσβύτεροι ἐξελέγοντο οὐχὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἡγεμόνων καὶ ἀπετέλουν μετὰ τῶν κεχειροτονημένων ἱεροκηρύκων καὶ ποιμένων τὰ λεγόμενα ***Κονσιστόρια*** (Consistoria), ἢ τοπικὰ συμβούλια, προεδρευόμενα ἕκαστον ὑφ' ἑνὸς ***ἐπόπτου*** (superintendent)· κατὰ περιφερείας μεγάλας ἢ μικράς. Μόνον ἐν Σουηδίᾳ καὶ Φινλανδίᾳ διὰ λόγους τοπικοὺς διετηρήθη ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ κονσιστόρια καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν ***ἐπισκόπων***, διοριζομένων καὶ τούτων ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις ἔφερε τὸν τίτλον «ἀνωτάτου ἐπισκόπου». Ἡ ριζικὴ λοιπὸν διαφορὰ μεταξὺ τῆς Λουθηρανικῆς καὶ τῆς Καλβινικῆς ἀντιλήψεως περὶ ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως ἐνέκειτο εἰς τοῦτο—ὅτι

ὁ μὲν Λούθηρος ἐθεώρει τὴν **Πολιτείαν ὡς ἁρμοδίαν νὰ ρυθμίζῃ τὰ τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας**, ἐνῷ ὁ Καλβῖνος ἤθελε μᾶλλον τὴν Πολιτείαν, ἤτοι τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, **νὰ καθυποτάξῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν**, ταύτην δὲ νὰ κρατήσῃ ἀπολύτως **ἀνεξάρτητον πάσης κρατικῆς ἀναμίξεως**. Καὶ ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς ἀντιλήψεως διετηρήθη ἔκτοτε διὰ μέσου τῶν αἰώνων, μόλις δὲ σήμερον μετὰ τὴν μεγάλην πολιτικὴν ἀνατροπὴν, ἥτις ἐπῆλθεν ἐν Γερμανίᾳ ὡς συνέπεια τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀρχίζει ζωηρά, κίνησις ἀποβλέπουσα εἰς τὴν τελείαν χειραφέτησιν τῆς Λουθηρανῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Πολιτείας.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν **δημοσίαν λατρείαν** αἱ Λουθηραναὶ καὶ Καλβινικαὶ Ἐκκλησίαι ἠθέλησαν νὰ ἐπανέλθωσιν ὅσῳ τὸ δυνατὸν εἰς τὴν **ἁπλότητα τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας**. Τὸ **κήρυγμα**, τὸ ὁποῖον εἶχε γενικῶς παραμεληθῆ ἢ διαστραφῆ κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς αἰῶνας, ἀποκατεστάθη καὶ πάλιν ὡς τὸ κεντρικὸν μέρος τῆς λατρείας. **Ἡ ἀνάγνωσις τῶν Ἱ. Γραφῶν** ἀπὸ ἄμβωνος, ἀντὶ νὰ γίνηται εἰς γλῶσσαν ἀκατάληπτον καὶ μὲ ρινοφωνίαν συμβάλλουσαν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν συσκότισιν τῶν ἐννοιῶν, ὡρίσθη νὰ γίνηται εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ κατὰ τρόπον εὔληπτον. Πρὸς τοῦτο δὲ ἐξεπονήθησαν ἀμέσως **μεταφράσεις** τῶν Ι. Γραφῶν εἰς τὰς γλώσσας τῶν διαφόρων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης. Τῆς Εὐαγγελικῆς λατρείας σπουδαῖον μέρος ἀπετέλεσεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ ἡ **ὑμνῳδία**, εἰς τὴν ὁποίαν λαμβάνει μέρος ὁλόκληρον τὸ ἐκκλησίασμα, ψάλλον (συνήθως τῇ συνοδείᾳ ὀργάνου) ὕμνους στιχουργηθέντας εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἐν γένει δὲ ἀπεσκορακίσθησαν ἐκ τῆς λατρείας τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν οἱ **τύποι**, τὰ ἐκκλ. ἄμφια, αἱ εἰκόνες (*) καὶ τὰ ἀγάλματα, αἱ λαμπάδες, τὸ θυμίαμα, κτλ. Ἡ λεγομένη **λειτουργία** (mass), ἤτοι ἡ τέλεσις τῆς Εὐχαριστίας ὡς μυστικῆς θυσίας διὰ τῆς μετουσιώσεως, μεθ᾽ ὅλων τῶν σχετικῶν ἱεροτελεστικῶν τύπων, κατηργήθη παρὰ τοῖς Προτεστάνταις πάσης ἀποχρώσεως, ἔμεινε δὲ ἡ **Εὐχαριστία** ὡς τελετὴ συμβολικὴ καὶ ἀναμνηστική, τελουμένη ἁπλούστατα ὡς ἐτέλεσεν αὐτὴν ὁ Χριστὸς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὡς ἐτελεῖτο ἐν τῇ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐκ τῶν λοιπῶν «μυστηρίων» τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας διετηρήθη μόνον τὸ **βάπτισμα**, καὶ τοῦτο γινόμενον ἁπλούστατα ὡς τύπος ἄνευ μυστικῆς τινος χάριτος. Ἡ προσκύνησις ἢ ἐπίκλησις τῶν ἁγίων, ὡς καὶ ἡ τήρησις τῶν πολυπληθῶν ἐκκλ. ἑορτῶν, κατηργήθη, διετηρήθησαν δὲ μόνον αἱ ἐπέτειοι τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα, καὶ τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ αὐστηρὰ τήρησις **τῆς Κυριακῆς ἡμέρας** καθιερώθη εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Μεταρρυθμίσεως, ὡς ἡμέρας ἁγίας ἀφιερωμένης εἰς τὰ ἔργα τῆς εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας. Λίαν δὲ εὐστόχως ἀπεφάνθη διαπρεπὴς Ὀρθόδοξος ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς ὅτι «εἰς τὴν τήρησιν ταύτην τῆς Κυριακῆς, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Γραφῆς καὶ εἰς τὸ ἀφθόνως ἐν ταῖς Προτεσταντικαῖς ἐκκλη-

---

*) Παρὰ ταῖς Λουθηραναῖς ἐκκλησίαις ἀληθῶς διετηρήθησαν εἰκόνες τινες (τοιχογραφίαι) ὡς διάκοσμος τῶν ναῶν, ἄνευ ὅμως οἱουδήποτε χαρακτῆρος ἰδιαιτέρας ἱερότητος. Παρὰ πᾶσιν ὅμως τοῖς ἄλλοις Εὐαγγελικοῖς, μηδ᾽ αὐτῶν τῶν Ἀγγλικανῶν ἐξαιρουμένων, οὐδὲ ὡς διάκοσμος εἶναι ἀνεκταὶ αἱ εἰκόνες ἢ τὰ ἀγάλματα.

σίαις γινόμενον κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ὀφείλεται τὸ ὅτι τὰ ἤθη τῶν Προτεσταντικῶν λαῶν εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερα καὶ καθαρώτερα τῶν λοιπῶν Χριστιανῶν, μάλιστα δὲ τῶν Καθολικῶν». (*)

Μόνη ἐξ ὅλων τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν ἡ Ἀγγλικανικὴ διετήρησεν, ὡς εἴρηται, τὸν θεσμὸν τῶν ἐπισκόπων καὶ τὴν ἱερωσύνην, καθὼς καὶ ἐλαχίστους τινας τύπους τῆς Ρωμαϊκῆς λατρείας, οἷον τὰ ἄμφια τῶν κληρικῶν, καὶ βιβλίον ἢ τυπικὸν τῆς δημοσίας λατρείας, προδιαγράφον στερεοτύπως τὰς διαφόρους ἀκολουθίας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καὶ ἡ Λουθηρανὴ Ἐκκλησία ἔχει τὸ τυπικὸν αὐτῆς (πολὺ ἁπλούστερον τοῦ Ἀγγλικανικοῦ) ἀλλ' ἐν αὐτῷ δίδεται πολὺ μεγαλητέρα ἐλευθερία περὶ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀκολουθιῶν. Ἐπίσης καὶ ὁ Καλβῖνος, ὁ Νὼξ καὶ ἄλλοι ἀρχηγοὶ τῆς Μεταρρυθμίσεως κατήρτισαν ***βιβλία τάξεως*** τῆς δημοσίας λατρείας, καὶ ἐν μέρει τυπικὰ τῶν διαφόρων ἀκολουθιῶν· ἀλλὰ τὰ βιβλία ταῦτα, καίπερ ἀναγνωριζόμενα ὡς χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα διὰ τὴν καθοδήγησιν τοῦ κλήρου εἰς τὴν προσήκουσαν διεξαγωγὴν τῶν ἀκολουθιῶν, οὐδέποτε ἐπεβλήθησαν ὡς ὑποχρεωτικά, ἰδίως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς δημοσίας προσευχάς, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς βοηθήματα εἰς τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦτο ἵνα μὴ καταντήσωσιν αἱ ἀκολουθίαι στερεότυποι καὶ βαθμηδὸν καταφάγωσι καὶ πάλιν οἱ τύποι τὴν οὐσίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Προτεσταντικαὶ αἱρέσεις τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος.

Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον εἴδομεν πῶς καὶ ἐν τῇ Λουθηρανῇ καὶ ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνεφάνησαν κατὰ τὸν 16ον καὶ 17ον αἰῶνα διάφοροι θεολόγοι, διαφωνοῦντες ἐπὶ ζητημάτων τινῶν πρὸς τὴν παραδεδεγμένην θεολογίαν τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, αἱ δὲ διδασκαλίαι αὐτῶν εὗρον ὀπαδούς, οἵτινες ἐσχημάτισαν ἰδίας ὁμάδας καὶ ἐξηκολούθησαν ἐπὶ ὀλίγον ἢ πολὺ νὰ ὑποστηρίζωσι τὰς ἰδιαιτέρας ταύτας ἰδέας.

Κυριώτερος μεταξὺ τῶν θεολόγων τούτων κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα ὑπῆρξεν ὁ Φίλιππος ***Σπένερ*** ἐν Φραγκφούρτῃ, ὅστις ὡς ζηλωτὴς ἱεροκῆρυξ ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην πλειοτέρας πνευματικῆς ζωῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐζήτησε νὰ ἐξεγείρῃ τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον διὰ τῶν κηρυγμάτων αὐτοῦ, καθὼς καὶ διὰ τῆς ὀργανώσεως συλλόγων πρὸς μελέτην τῶν Γραφῶν καὶ ἐν Φραγκφούρτῃ, καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Γερμανίας. Κατεπολέμει δὲ οὕτω τὸν αὐστηρὸν καὶ νεκρὸν δογματισμὸν τῆς συγχρόνου Ἐκκλησίας καὶ ἐζήτει νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων ἀληθῆ εὐσέβειαν (pietas), διὸ καὶ τὸ κίνημα αὐτοῦ ἐκλήθη ***Εὐσεβισμὸς*** (Πιετισμὸς, pietisme). Οἱ ἐπίσημοι θεολογικοὶ κύκλοι τῆς Λουθηρανῆς Ἐκκλησίας ἀπέβλεψαν κατ' ἀρχὰς μὲν μετὰ δυσπιστίας πρὸς τὸ κίνημα τοῦτο, καθ' ὅσον δὲ ἐξηπλοῦτο, ἡ δυσπιστία αὕτη μετεβλήθη εἰς ἐχθρότητα, πολὺς δὲ σάλος ἐξηγέρθη ἕνεκα τούτου ἐν Γερμανίᾳ.

*) Α. Διομήδους Κυριακοῦ, Ἐκκλ. Ἱστορία, τόμ. Β'. σελ. 442.

Εἷς τῶν ἐπιφανεστέρων Πιετιστῶν ἦτο ὁ ἐν Λειψίᾳ καθηγητὴς τῆς θεολογίας ***Φράγκε*** (†1727), ὅστις ἕνεκα τῶν δοξασιῶν του τούτων ἀναγκασθεὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Λειψίαν, ἵδρυσε μετ᾽ ἄλλων ὁμοφρόνων του τὸ Πανεπιστήμιον τῆς ***Χάλλε***, τὸ μετὰ ταῦτα περίφημον γενόμενον, καὶ τοῦτο ἀπετέλεσε τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Πιετισμοῦ. Οἱ Πιετισταὶ ἵδρυσαν καὶ τὸ πρῶτον ὀρφανοτροφεῖον ἐν Χάλλε καὶ διὰ τῆς ἐν γένει διδασκαλίας των κατώρθωσαν νὰ διαδώσωσι μεταξὺ τοῦ Γερμανικοῦ λαοῦ ζωηρότερον θρησκευτικὸν αἴσθημα καὶ βαθυτέραν εὐσέβειαν.

Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Πιετισμοῦ συνεχίσθη καὶ ἐξηπλώθη χάρις εἰς τὴν διαπρεπῆ προσωπικότητα τοῦ ***κόμητος Λουδοβίκου Τσίντσεντορφ*** (1700—1760), ὅστις ἐκ παλαιᾶς ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας καταγόμενος, ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Χάλλε, ὅπου ἠσπάσθη μετ᾽ ἐνθουσιασμοῦ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πιετισμοῦ. Οὗτος ἀκούσας περὶ τοῦ διωγμοῦ, ὃν ὑφίσταντο ἐν Βοημίᾳ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Οὑσσίου, οἱ λεγόμενοι ***Μοραβιανοὶ Ἀδελφοί***, ἔσπευσε νὰ τοὺς προσκαλέσῃ νὰ ἔλθωσι καὶ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὰ μεγάλα ἐν Σαξωνίᾳ κτήματά του, ὅπου ἔκτισε δι᾽ αὐτοὺς τὴν κωμόπολιν ***Χέρρνχουτ*** (1722). Αὕτη ἐγένετο τὸ κέντρον τῆς ***Μοραβιανῆς Ἐκκλησίας***, ἧς ἐξελέγη ἐπίσκοπος ὁ Τσίντσεντορφ καὶ ἥτις ἔκτοτε ἐσημείωσε μεγάλην πνευματικὴν δραστηριότητα, ἀποστείλασα καὶ διατηροῦσα μέχρι σήμερον ἀκόμη ἱεραποστόλους εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου μεταξὺ διαφόρων φυλῶν ἀγρίων καὶ εἰδωλολατρῶν. Ἐν ἔτει 1736 ἡ Σαξωνικὴ κυβέρνησις, θεωροῦσα τὸν Τσίντσεντροφ ὡς εἰσάγοντα καινὰ δαιμόνια, τὸν ἀπήλασεν ἐκ Σαξωνίας, ἀλλὰ μετὰ 13 ἔτη τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐπανέλθῃ καὶ νὰ ἱδρύσῃ καὶ ἄλλους προτύπους συνοικισμοὺς ὡς τὸ Χέρρνχουτ. Κατὰ τὰ 13 ἔτη τῆς ἐξορίας του ὁ Τσίντσεντορφ ἐταξείδευσεν ἐν Ὁλλανδίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ καὶ ἵδρυσεν ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις διαφόρους κοινότητας Μοραβιανῶν Ἀδελφῶν.

Τῷ 1749 ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἀνεγνώρισε τὴν Μοραβιανὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις ἀποδεχθεῖσα τὴν Αὐγουσταίαν Ὁμολογίαν Πίστεως ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ τῆς Σαξωνικῆς κυβερνήσεως. Ἡ Μοραβιανὴ θεολογία εἶχε κατ᾽ ἀρχὰς παραδόξους τινὰς ἀντιλήψεις περὶ τῆς Ἁγ. Τριάδος καὶ περὶ τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου ὡς τύπου τῆς ἑνώσεως τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας. Διέκρινεν ἐπίσης μεταξὺ τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἐξυψώσῃ τὴν θείαν καὶ ἐξευτελίσῃ τὴν ἀνθρωπίνην. Βαθμηδὸν ὅμως αἱ παραδοξολογίαι αὗται ἐγκαταλείφθησαν καὶ ἡ θεολογία αὐτῶν συνεταυτίσθη μετὰ τῆς τῶν ἄλλων Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν· παρέμεινε δὲ καθ᾽ ὅλον τὸν 18ον αἰῶνα ἡ Μοραβιανὴ Ἐκκλησία ὡς δραστηρία ζύμη πνευματικοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ καθόλου Προτεσταντικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἑτέρα διαφωνία πολὺ ριζικωτέρα τοῦ Πιετισμοῦ ἐντὸς τῆς Λουθηρανῆς μάνδρας κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα ὑπῆρξεν ἡ ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ λογίου ***Ἐμμανουὴλ Σβέδεμποργ*** (†1772) κηρυχθεῖσα. Ὁ Σβέδεμποργ, ἄνθρωπος μεγάλης παιδείας ἀλλὰ καὶ νοσηρᾶς φαντασίας, ἐγκύψας εἰς θρησκευτικὰς μελέτας καὶ πεισθεὶς ὅτι ἔλαβεν ἀποκαλύψεις ἀπ᾽ εὐθείας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δι᾽ ὁραμάτων, ἐξετόνησε σύστημα φιλοσοφικο—θεολογικόν, ὅπερ διετύπωσεν εἰς διάφορα βιβλία. Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο, ὁ πνευματικὸς κόσμος εἶναι παρόμοιος πρὸς τὸν ὑλικόν. Τὸ σύμπαν εἶναι

ἓν σύνολον ἀποτελούμενον ἀπὸ δύο ἴσα μέρη, ὧν τὸ ἕν, τὸ ἐξωτερικὸν ἢ ὑλικόν, εἶναι τὸ ἀκριβὲς ἀντίστοιχον τοῦ ἑτέρου, τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ πνευματικοῦ. Ὁ Θεὸς εἶναι ἄπειρος· ἡ φύσις αὐτοῦ εἶναι ἀγάπη καὶ σοφία. Ἐκδηλοῖ ἑαυτὸν ἐνίοτε ὡς Πατέρα, ἐνίοτε ὡς Υἱόν, ἐνίοτε ὡς Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ Ἰησοῦς ἦτο ἁπλοῦς ἄνθρωπος, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ Θέος Πατὴρ κατῴκησε πρὸς καιρόν. Προπατορικὸν ἁμάρτημα δὲν ὑπάρχει, ἑπομένως οὔτε δικαίωσις διὰ τῆς πίστεως, οὐδ' ὑπάρχει ἀνάγκη ἐξιλαστηρίου θυσίας. Ἡ ἀνάστασις ἐκ τῶν νεκρῶν θὰ ἦναι τοῦ πνεύματος, οὐχὶ τοῦ σώματος. Ἡ Ἁγία Γραφὴ (ἀποκλειομένων βιβλίων τινῶν τῆς Π. Διαθήκης καί τινων ἐκ τῶν Ἐπιστολῶν) περιέχει μίαν ἀποκάλυψιν ἐκ Θεοῦ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἑρμηνεύηται κατὰ τρεῖς ἐννοίας: τὴν κυριολεκτικήν, τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ἐπουράνιον. Ὁ Σβέδεμποργ ὠργάνωσε καὶ ἰδίαν Ἐκκλησίαν τῷ 1757, ἣν ἀπεκάλεσε «Νέαν Ἰερουσαλὴμ», καὶ ἥτις διαδοθεῖσα κατόπιν ἐν Ἀγγλίᾳ, ὑφίσταται μέχρι σήμερον, ἀριθμοῦσα κατὰ τὸ 1909 ἔτος 45 ἱεροκήρυκας καὶ 6665 μέλη, διεσκορπισμένα ἐν Ἀγγλίᾳ, Ἀμερικῇ καὶ Αὐστραλίᾳ. Θεωρεῖται ὅμως ἡ Ἐκκλησία αὕτη ὑπὸ πασῶν τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν ὡς αἱρετική.

(ἀκολουθεῖ)

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΕΤΟΣ

Ὁ ἀσύρματος ἀνήγγειλεν ἐκ Ρώμης, ὅτι, παρουσίᾳ πολλῶν καὶ διαφόρων, ὁ Πάπας ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τοῦ Ἁγίου Ἔτους 1925, ἀνοίξας τὴν κλειστὴν πύλην τοῦ Ἁγ. Πέτρου. Πρόκειται περὶ μιᾶς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ἑορτῶν, τὰς ὁποίας γνωρίζει ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία καὶ αἱ ὁποῖαι δὲν ἐπαναλαμβάνονται παρὰ μόνον κάθε 25 ἔτη. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ εὐσεβεῖς Καθολικοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀρκετὰ φανατικοὶ εἰς αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰς ἑορτάς, συρρέουν πάντοτε κατὰ ἑκατοντάδας χιλιάδων εἰς τὴν Αἰωνίαν Πόλιν, ὁσάκις πρόκειται νὰ κηρυχθῇ τὸ Ἅγ. Ἔτος. Ἐφ' ᾧ καὶ αἱ πολιτικαὶ καὶ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ τῆς Ρώμης λαμβάνουν πάντοτε ἔκτακτα μέτρα, τόσον διὰ τὴν εὐπρεπεστέραν ἐμφάνισιν τῆς πόλεως, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ τὸν ἐπισιτισμὸν τῶν ἀπειραρίθμων προσκυνητῶν.

Τὸ ἔθιμον τοῦτο λέγεται Ἰωβηλαῖον, ἀντεγράφη δὲ ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴν Οἰκονομίαν, ἥτις ὥριζεν ἕκαστον 50όν ἔτος ὡς ἔτος πλήρους ἀναπαύσεως καὶ ἐλευθερίας. Κατὰ τὸ ἔτος 1299 διεδόθη ἐν Ἰταλίᾳ ὅτι πᾶς ὅστις θὰ ἐπεσκέπτετο τὸν ναὸν τοῦ Ἁγ. Πέτρου ἐν Ρώμῃ τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1300 θὰ ἐλάμβανε πλήρη ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Κατὰ συνέπειαν μυριάδες συνέρρευσαν εἰς τὴν Ρώμην πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ τοῦτο εἵλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ Πάπα Βονιφατίου τοῦ Η',

ὅστις διέκρινε μίαν καλὴν εὐκαιρίαν βελτιώσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς Ἁγίας Ἕδρας, διὰ τῆς προκηρύξεως τοιούτων γενικῶν ἀφέσεων κατὰ ὡρισμένα χρονικὰ διαλείμματα. Διὸ τὴν 22 Φεβρουαρίου 1300 ἐξέδωκε βοῦλλαν (προκήρυξιν), διὰ τῆς ὁποίας κάθε 100 ἔτη, ἤτοι κατὰ τὰ ἔτη 1400, 1500, 1600, καὶ οὕτω καθεξῆς, θὰ ἐκηρύσσετο «ἔτος Ἰωβηλαῖον», ἢ «ἔτος ἅγιον», κατὰ τὸ ὁποῖον πᾶς πιστός, ὅστις θὰ ἐπεσκέπτετο τοσάκις τὰς ἐν Ρώμῃ ἐκκλησίας τοῦ Ἁγ. Πέτρου καὶ τοῦ Ἁγ. Παύλου, καὶ θὰ ἐξετέλει διάφορα ὡρισμένα καλὰ ἔργα, θὰ ἐλάμβανε πλήρη ἄφεσιν τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν. Ἀλλ' εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ Βονιφατίου ἐφάνη πολὺ μακρὸν τὸ διάλειμμα τῶν 100 ἐτῶν. Διὰ τοῦτο τῷ 1343 ὁ Πάπας Κλήμης ὁ ΣΤ΄. ὥρισε τὸ προσεχὲς Ἰωβηλαῖον νὰ τελεσθῇ τῷ 1350, καὶ μετὰ ταῦτα κάθε 50 ἔτη. Ὁ δὲ Πάπας Οὐρβανὸς ὁ ΣΤ΄. κατὰ τὸ 1389, ἔχων μεγάλην ἀνάγκην χρημάτων, περιώρισε τὰ διαλείμματα εἰς 33 ἔτη· τέλος, κατὰ τὸ ἔτος 1470 ὁ Πάπας Παῦλος ὁ Β΄ καθιέρωσεν πᾶν 25ον ἔτος ὡς ἔτος Ἰωβηλαῖον ἢ «ἅγιον». Ἔκτοτε δὲ διετηρήθη ὁ θεσμὸς οὗτος. Τὸ τελευταῖον Ἰωβηλαῖον ἑωρτάσθη τῷ 1900, ὥστε ἤδη, συμφώνως πρὸς τὸ ἔθιμον, προεκηρύχθη τὸ 1925 ὡς νέον «ἅγιον ἔτος».

Τοῦτο ἀρχίζει μὲ τὸ ἄνοιγμα (εἰς ἑκάστην τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν Ἁγ.Πέτρου, Ἁγ.Παύλου, Ἁγ. Ἰωάννου Λατεράνου καὶ Ἁγ. Μαρίας Ματζιόρε) μιᾶς πύλης ἢ ἐξωτερικῆς θύρας (λεγομένης «Χρυσῆς» Πύλης), ἥτις ἔχει φραχθῆ διὰ τοιχώματος ἀπὸ τοῦβλα καὶ ἀμμοκονίαν.

Εἰς τὰς τρεῖς τελευταίας ἐκκλησίας ἡ σχετικὴ ἱεροτελεστία διεξάγεται ὑπὸ καρδιναλίου, τὸν ὁποῖον ἐκλέγει ἐπίτηδες ὁ Πάπας. Μεγαλοπρεπεστέρα ὅμως ἀναμφισβητήτως εἶναι ἡ τελετὴ εἰς τὸν Ἅγ. Πέτρον, ὅπου ὁ Πάπας, ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀλεξάνδρου Δ΄. (1500), χοροστατεῖ αὐτοπροσώπως.

Καθήμενος ἐπὶ τῆς φορητῆς Ἁγ. Ἕδρας καὶ ἀκολουθούμενος ἀπὸ ὅλους τοὺς καρδιναλίους καὶ ὁλόκληρον τὸ ἐκκλησιαστικόν, πολιτικὸν καὶ στρατιωτικὸν προσωπικὸν τοῦ Βατικανοῦ, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Καθολικῶν μεταφέρεται ἐπισήμως ἔξωθεν τῆς Χρυσῆς Πύλης, ἐνῷ συγχρόνως κλειδώνονται ὅλαι αἱ ἄλλαι πῦλαι τοῦ ναοῦ.

Ὅταν φθάσῃ πρὸ τῆς κτισμένης αὐτῆς εἰσόδου, ὁ Πάπας κατεβαίνει ἀπὸ τὴν ἕδραν του καὶ κτυπᾷ τρεῖς φορὰς εἰς τὸν τοῖχον μὲ ἕνα χρυσοῦν σφυρίον. Τὸν διαδέχεται ὁ «Καρδινάλιος—Πνευματικός» του, ὁ ὁποῖος ἐπαναλαμβάνει δὶς τὴν ἰδίαν χειρονομίαν. Μεθ' ὃ μία δεκὰς ἐργατῶν ἀρχίζει νὰ κατεδαφίζῃ μὲ πυρετώδη ταχύτητα τὸν τοῖχον, ποῦ παρεμποδίζει τὴν εἴσοδον. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν ὁρμᾶ ἀμέσως καὶ ἐνθυλακώνει τὰ κομμάτια τῶν τούβλων καὶ τοῦ ἀμμοκονιάματος, διὰ νὰ τὰ φυλάξῃ κατόπιν εἰς τὸ σπίτι ὡς ἱερὰ κειμήλια. Ὁ προσκυνητής, ποῦ θὰ ἐμπορέσῃ νὰ ἐξοικονομήσῃ ἕνα θραῦσμα τούβλου ἢ

κανένα κομμάτι ἀσβέστη ἀπὸ τὸν τοῖχον, θεωρεῖ ἐκπληρωθέντα τὸν ἱερώτερον πόθον του καὶ τὸν κύριον σκοπὸν τοῦ ταξειδίου του.

Ὅταν μετ' ὀλίγον ἐκφραχθῇ ἐντελῶς ἡ πύλη, ὁ Πάπας, κρατῶν εἰς τὴν δεξιὰν τὸν Ἐσταυρωμένον καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν μίαν ἀναμμένην λαμπάδα, διαβαίνει τὸ κατώφλιον καὶ περιστοιχούμενος ἀπὸ ὅλον τὸν κλῆρον τοῦ Βατικανοῦ, προχωρεῖ πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ Ναοῦ, ὁπόθεν εὐλογεῖ τὸν λαόν. Κατὰ τὸ ἴδιον τυπικὸν ἀλλ' ἀντιστρόφως πλέον, διεξάγεται ἡ τελετὴ εἰς τὸ τέλος τοῦ Ἁγ. Ἔτους, ὁπότε ἡ πύλη ξανακτίζεται, διὰ νὰ μείνῃ πάλιν κλειστὴ ἐπὶ 25 χρόνια.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ, οἱ μεταβαίνοντες ὡς προσκυνηταὶ εἰς τὴν Ρώμην ἀπολαύουν διαφόρων ψυχικῶν εὐεργετημάτων, πολὺ μεγαλειτέρων ἀπὸ ἐκεῖνα, ποῦ ἐξασφαλίζουν ὅσοι ἀνεβαίνουν συνήθως μὲ τὰ γόνατα τὴν περίφημον «Σκάλα Σάντα». (Ὡς γνωστόν, αὕτη εἶναι μία κλίμαξ μαρμαρίνη ἀπὸ 26 βαθμίδας, ἡ ὁποία μετεφέρθη εἰς τὴν Ρώμην ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην, λέγεται δὲ ὅτι ἦτο ἡ σκάλα τοῦ Πραιτωρίου τοῦ Πιλάτου, τὴν ὁποίαν ἀνεβοκατέβηκεν ὁ Χριστός, τὴν μεγάλην Πέμπτην. Συμφώνως δὲ πρὸς σχετικὴν Παπικὴν ἀπόφασιν, ὁποιοσδήποτε τὴν ἀναβῇ γονατιστὸς μίαν φορὰν θεωρεῖται ὡς λαβὼν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν διὰ τὰ τελευταῖα 9 ἔτη). Εἰς τοὺς προσκυνητὰς τοῦ Ἁγίου Ἔτους, ὁ Ἅγ. Πατὴρ παρέχει γενικὴν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἡ ὁποία ἐνίοτε ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τοὺς προκεκοιμημένους καὶ εἰς τοὺς ζῶντας συγγενεῖς των. Πρέπει μόνον, διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν θείαν αὐτὴν χάριν, νὰ παρακολουθήσουν ὡρισμένον ἀριθμὸν λειτουργιῶν εἰς τὰς προαναφερθείσας τέσσαρας μεγάλας ἐκκλησίας τῆς Ρώμης.

Δὲν ἐγνώσθη ἀκόμη πόσοι ἀκριβῶς προσκυνηταὶ συνέρρευσαν ἐφέτος εἰς τὴν Ρώμην. Ζήτημα ὅμως εἶνε, ἐὰν θὰ ἔφθασαν τὸ ἑκατομμύριον. Τῷ 1900 δὲν εἶχον συγκεντρωθῇ παρὰ μόνον 350,000 πιστῶν. Καὶ ναὶ μὲν αἱ Καθολικαὶ ἀρχαὶ ὑπελόγιζον ἀπὸ μηνῶν ἤδη, ὅτι οἱ ἐφετεινοὶ προσκυνηταὶ θὰ ἦσαν ἀπείρως περισσότεροι, ἀλλ' ὁπωσδήποτε τὸ γεγονὸς εἶνε, ὅτι εἰς ἄλλους αἰῶνας ὁ ἑορτασμὸς τοῦ Ἁγ. Ἔτους ἦτο ἀπείρως δημοφιλέστερος.

Τῷ 1475 λ.χ., οἱ εὐλαβεῖς ἐπισκέπται ὑπερέβησαν τὰ...2 ἑκατομμύρια. Πρέπει δὲ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ συγκοινωνίαι δὲν ὑπῆρχον. Αἱ μυρμηκιαὶ τῶν προσκυνητῶν ἐπορεύοντο πεζοὶ ἐκ πάσης χώρας τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ρώμην, καὶ δὴ κατὰ τόσον πυκνὰς φάλαγγας, ὥστε νὰ ἀποφράσσουν ὅλας τὰς μεγάλας λεωφόρους τῆς Ἰταλίας. Ἑβδομάδας πολλάς, ἐνίοτε μάλιστα καὶ μῆνας ὁλοκλήρους, διήρκει ὁ ὑποχρεωτικὸς αὐτὸς περίπατος.

Τὸ ρεκὸρ τῆς πολυκοσμίας εἶχε τὸ Ἅγ. Ἔτος 1600, ὁπότε 3 ὁλόκληρα ἑκατομμύρια φανατικῶν Καθολικῶν συνωθοῦντο γύρω ἀπὸ τὴν Ἁγ. Ἕδραν. Τὴν ἡμέραν τοῦ ἀνοίγματος τῆς Ἁγ. Πύλης—ἀναφέρουν

οἱ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης—ἦτο τόσον ἀφόρητος ὁ συνωστισμός, ὥστε ἑκατοντάδες προσκυνητῶν ἀπέθαναν ἀπὸ σύνθλιψιν καὶ ἄλλοι τόσοι παρεπάτησαν, ἔπεσαν εἰς τὸν Τίβεριν καὶ ἐπνίγησαν. Τὸ προηγούμενον αὐτὸ ἔχοντες ὑπ᾽ ὄψει μερικοὶ Πᾶπαι τοῦ ἑπομένου αἰῶνος, διέταξαν νὰ κατεδαφισθοῦν ὁλόκληροι σειραὶ σπιτιῶν, πρὸς πρόληψιν παρομοίων δυστυχημάτων.

Αἱ κακουχίαι ἑνὸς τοιούτου προσκυνήματος, εἰς παρῳχημένας ἐποχάς, πρέπει νὰ ἦσαν πράγματι τρομεραί. Δὲν ἀποτελεῖ καμμίαν ὑπερβολὴν τὸ ἀναφερόμενον σχετικῶς, ὅτι οἱ προσκυνηταὶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἔπιπτον ἐκστατικοὶ εἰς τὰ γόνατα, πανευδαίμονες πλέον, ὅταν διέκριναν ἐπὶ τέλους διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ μακρυὰ τὸν θόλον τοῦ Ἁγ. Πέτρου. Χιλιάδες εὐσεβῶν πεζοπόρων δὲν ἔφθασαν ποτὲ εἰς τὸ ποθητὸν αὐτὸ τέρμα. Ἄλλοι ἀπέθνησκον καθ᾽ ὁδὸν ἀπὸ τὴν πεῖναν, ἄλλοι ἀπὸ τὴν δίψαν καὶ ἄλλοι ἀπὸ ὑπερκόπωσιν ἢ ἀπὸ καμμίαν φρικτὴν ἐπιδημίαν. Καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐξωντώνοντο ἀπὸ τοὺς λῃστάς.

Πόσον ἀναπαυτικόν, ἀντιθέτως, ἔγινε τὸ προσκύνημα αὐτὸ εἰς τὸν αἰῶνά μας. Ὅλαι αἱ... ἁμαξοστοιχίαι ὁδηγοῦν τώρα εἰς τὴν Ρώμην, ὅλαι αἱ «κλινάμαξαι», ὅλα τὰ βαγκὸν-ρεστοράν. Τὸ γεγονός, ὅτι παρ᾽ ὅλην τὴν ἄνεσιν ταύτην, ἐφέτος, καθὼς καὶ τὸ 1900, ὁ ἀριθμὸς τῶν προσκυνητῶν ὑπῆρξε πολὺ ἠλαττωμένος, εἶναι παρήγορον φαινόμενον, ἀποδεινύον ὅτι περιορίζεται προϊόντος τοῦ χρόνου ἡ εὐπιστία καὶ ἡ τυφλὴ δεισιδαιμονία, ἥτις πιστεύει εἰς τοιαῦτα πράγματα.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΓΡΑΦΩΝ

Ἐπὶ τέλους ἡ Ἐθνοσυνέλευσις ἐψήφισε τὴν διαγραφὴν ἀπὸ τοῦ Συντάγματος τῆς ἀπαγορεύσεως πάσης μεταφράσεως τῶν Γραφῶν, καὶ ὁ συνταγματικὸς χάρτης τῆς Ἑλλάδος ἐξηγνίσθη, μετὰ μίαν ὁλόκληρον 13ετίαν, ἀπὸ τοῦ ἄγους τούτου, ὅπερ κατῄσχυνε τὴν πατρίδα μας ἐπὶ τόσον καιρὸν εἰς τὰ ὄμματα συμπάσης τῆς Χριστιανωσύνης. Διότι οὐδεμία ἄλλη χώρα, εἴτε Χριστιανικὴ εἴτε μὴ Χριστιανική, ἐσκέφθη ποτὲ (τοὐλάχιστον, ἀπὸ τοῦ Μεσαίωνος καὶ ἐντεῦθεν) νὰ ἀναγράψῃ εἰς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους αὐτῆς διάταξιν τόσον ἀνελεύθερον, τόσον ἐξωφρενικήν. Ἡ ἀπαγόρευσις τῶν Γραφῶν εἰς τὴν γλῶσσαν, ἣν ἐννοεῖ ὁ λαός, ἦτο μέτρον, τὸ ὁποῖον ἀπέπνεεν ὅλην τὴν **μοῦχλαν** τῶν σκοτεινῶν αἰώνων, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἐκαίοντο ἐπὶ τῆς πυρᾶς, διότι εὑρέθησαν κατέχοντες ἀντίτυπον τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Καὶ ὅμως ἦτο μέτρον, τὸ ὁποῖον ἡ Ι. Σύνοδος τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐνέπνευσε καὶ ὑπεστήριξε συστηματικῶς—μέτρον, κατὰ τοῦ ὁποίου δὲν εἴδομεν κανένα ἱεράρχην τῆς Ὀρθ. Ἐκκλησίας νὰ ἐξαναστῇ. Μόνον ὁ κατώτερος κλῆρος

ἀντελαμβάνετο τὴν λαϊκὴν δυσφορίαν κατὰ τῶν ἀκαταλήπτων ἀρχαίων κειμένων καὶ τὸν λαϊκὸν πόθον τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν εἰς γλῶσσαν καταληπτήν. Οὐδέποτε ἠδυνήθημεν νὰ ἐξηγήσωμεν ἐπαρκῶς τὴν ἐχθρότητα ταύτην τῆς Ὀρθοδόξου ἱεραρχίας πρὸς τὴν Νεοελληνικὴν Γραφήν. Ἡ μόνη ἐξήγησις, ἣν νομίζομεν προσεγγίζουσαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, εἶναι ὅτι οἱ ἱεράρχαι οὗτοι, συνειθισμένοι ὄντες ἐκ παραδόσεως καὶ μακρᾶς ἕξεως εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἀρχαίας διαλέκτου, ἐμπεποτισμένοι τὴν διάλεκτον αὐτὴν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε νὰ μὴ δύνανται οὐδὲ ἐπιστολὴν νὰ γράψωσιν εἰς γλῶσσαν ἐλευθέραν μακαρονισμῶν καὶ ὑπερσυντελίκων, εἶχον τὴν ἀξίωσιν ὅπως ὁλόκληρος ὁ λαὸς ἐννοῇ τὴν διάλεκτον ταύτην καὶ ᾐσθάνοντο τὴν ὑψίστην ἀδιαφορίαν περὶ τοῦ ἂν οἱ ἄνθρωποι πράγματι ἀντιλαμβάνωνται τὴν Ἁγ. Γραφὴν ἢ ὄχι. Δι' αὐτοὺς ἐπρυτάνευεν ἡ παράδοσις: ***Ἔτσι τὸ εὐρήκαμεν, ἔτσι θὰ τὸ διατηρήσωμεν.*** Δι' αὐτοὺς φαίνεται ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶναι βιβλίον διὰ τὰ ράφια μιᾶς βιβλιοθήκης, δημοσίας ἢ ἰδιωτικῆς, ὄχι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ὁ χάρτης τοῦ Χριστιανοῦ θαλασσοπόρου, ὁ μόνος πνευματικὸς λύχνος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Εὐτυχῶς τὸ νεωτεριστικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας κατεδίκασε τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν μεταφράσεων καὶ τὸ νομοθετικὸν τοῦτο ἐξάμβλωμα ἀπεκόπη τοῦ Συντάγματος. Δὲν ἦτο δυνατόν, ὑπὸ τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ εἰς σύνταγμα ἐξασφαλίζον εἰς πάντα πολίτην τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καὶ τοῦ γραπτοῦ καὶ προφορικοῦ λόγου, νὰ ἀπαγορευθῇ εἰς τὰς μεγάλας μάζας τοῦ λαοῦ νὰ ἔχωσι τὴν ἱερὰν Βίβλον τῆς θρησκείας αὐτῶν εἰς γλῶσσαν καταληπτὴν εἰς αὐτοὺς—τὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν ὁποίαν γράφονται αἱ ἐφημερίδες καὶ τὴν ὁποίαν διδάσκουσιν οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῶν Γυμνασίων καὶ μεταχειρίζονται οἱ δημόσιοι ρήτορες.

Εἰς ἡμᾶς ὅμως δὲν ἀρκεῖ ἡ γενομένη κατάργησις. Ἐπιθυμοῦμεν διακαῶς ὅπως τὸ ζήτημα τῶν μεταφράσεων μελετηθῇ καὶ ἐννοηθῇ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀκριβῶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκείνων κύκλων, οἵτινες εἰσέτι εἶναι πολέμιοι τῶν μεταφράσεων. Θέλομεν ὅπως ἡ πειθὼ ἄρῃ τὰς ἐσφαλμένας ταύτας ἀντιλήψεις, ἵνα ἐπὶ τόσῳ ζωτικοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος ἐπέλθῃ ἡ ὁμοφροσύνη, ἥτις ὄχι μόνον ἐμπρέπει εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ χρειάζεται ἐπὶ ζητήματος τόσῳ ζωτικοῦ διὰ τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν.

Διότι τὸ ζήτημα τῶν μεταφράσεων ***δὲν εἶναι ζήτημα γλωσσικόν***, ὡς πολλοὶ τὸ θεωροῦσι. Δηλαδή, δὲν εἶναι ζήτημα ἀφορῶν τὴν περιφρούρησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ πάσης φθορᾶς ἢ βεβηλώσεως, ὅπως ἰσχυρίσθησαν οἱ περίφημοι «γλωσσαμύντορες», τῶν ὁποίων κορυφαῖος ἦτο ὁ μακαρίτης Μιστριώτης. Διότι τὰ Ἑλληνικὰ τοῦ ἀρχετύπου τῆς Κ. Διαθήκης καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ τῆς Μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα εἶναι ἐν πολλοῖς ***βαρβαρικά***, τοῦτ' ἔστι γέμουσιν Ἑβραϊσμῶν καὶ βαρβαρισμῶν, ἐκφράσεων, λέξεων καὶ συντάξεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔκαμνον τὸν Ξενοφῶντα ἢ τὸν Θουκυδίδην ἢ τὸν Πλάτωνα νὰ ἀνατριχιάσῃ. Καὶ τοῦτο διότι ἡ μὲν Μετάφρασις τῶν Ο΄. ἀντιπροσωπεύει τὴν «κοινὴν διάλεκτον» τοῦ Γ΄. αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ, ἡ δὲ γλῶσσα τῆς Κ. Διαθήκης τὴν καθομιλουμένην τοῦ 1ου αἰῶνος μετὰ Χριστόν. Ὡς γνωστὸν δέ, αἱ κατακτήσεις τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου εἶχον διαδώσει

τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολὴν—Αἴγυπτον, Συρίαν, Παλαιστίνην, Μεσοποταμίαν, Βαβυλωνίαν, Μικρὰν Ἀσίαν, κτλ.—οἱ δὲ διάδοχοι ἐκείνου (Πτολεμαῖοι, Ἀντίγονοι, Σέλευκοι, κτλ.) καθιέρωσαν τὴν χρῆσιν τῆς Ἑλληνικῆς ὡς γλώσσης τοῦ κράτους, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν διεθνῶν σχέσεων. Εἶναι εὐνόητον ὅμως ὅτι λαλουμένη οὕτως ὑπὸ πλήθους λαῶν καὶ φυλῶν πᾶν ἄλλο ἢ Ἑλληνικῶν, ἡ Ἑλληνικὴ τῆς Ἀλεξανδρινῆς ἐποχῆς παρεφθάρη ἐν πολλοῖς. Ἡ διατήρησις λοιπὸν τῶν κειμένων τῶν Ο'. καὶ τῆς Κ. Διαθήκης δὲν ἀποτελεῖ καμμίαν ἀνάγκην περιφρουρήσεως τῆς ἁγνότητος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Τὸ ζήτημα τῆς μεταφράσεως (ἢ μᾶλλον, παραφράσεως) τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἰς τὴν Νέο-ελληνικὴν εἶναι ζήτημα ***πνευματικῆς ἀνάγκης.***

α') Τὰ ἀρχαῖα κείμενα τῆς Κ. Διαθήκης καὶ τῆς Π. Διαθήκης τῶν Ἑβδομήκοντα (ἥτις καὶ αὐτὴ εἶναι μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ πρωτοτύπου) ***εἶναι σήμερον ἀκατάληπτα*** εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν (βλέπε τὰ περὶ τούτου εἰς τὸν «Ἀστέρα τῆς Ἀνατολῆς», Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον 1922).

β') ***Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς***, διότι μόνη ἡ Ἁγ. Γραφὴ δύναται νά «σοφίσῃ αὐτὸν εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Β'. Τιμόθ. γ'. 15).

Ἐδῶ ἔγκειται ἡ οὐσία τοῦ ὅλου ζητήματος, καὶ εἰς τοῦτο πρέπει νὰ προσέξωσιν οἱ ἁρμόδιοι. Δὲν πιστεύομεν ὅτι οἱοσδήποτε Ὀρθόδοξος ἱεράρχης ἢ θεολόγος δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ***δικαίωμα ἀναφαίρετον ἑκάστου Χριστιανοῦ εἶναι τὸ νὰ ἔχῃ εἰς τὴν κατοχήν του καὶ νὰ μελετᾷ τὰς Ι. Γραφάς***, τὴν ἱερὰν Βίβλον τῆς θρησκείας του. Μόνον οἱ Παπικοὶ ἀρνοῦνται τὸ δικαίωμα τοῦτο, καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἐδίστασαν κατὰ τὸν Μεσαίωνα νὰ καίουν ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοὺς ἔχοντας ἀντίθετον ἰδέαν.

Ἀλλ' οὐχὶ μόνον δικαίωμα παντὸς Χριστιανοῦ εἶναι ἡ κατοχὴ καὶ μελέτη τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἀλλὰ καὶ ***ὑπερτάτη ἀνάγκη πνευματική.*** Πολλάκις ἀκούονται καὶ παρ' ἡμῖν εἰρωνεῖαι καὶ χλευασμοὶ κατὰ τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ὡς βιβλίου ἀπηρχαιωμένου καὶ ἀχρήστου διὰ τὸν σημερινὸν κόσμον. Κατὰ τῶν συνεχῶν χλευασμῶν καὶ ἀντιλογιῶν τούτων δὲν ἐνθυμούμεθα νὰ εἴδομεν οὔτε τοὺς Ὀρθοδόξους ἱεράρχας οὔτε τὸν Ὀρθόδοξον τύπον (τὸν θρησκευτικὸν τοὐλάχιστον) νὰ ἐγείρωσι φωνὴν καὶ νὰ ζητήσωσι νὰ στερεώσωσι τὴν πίστιν καὶ προσήλωσιν τοῦ λαοῦ εἰς τὸν ἀκρογωνιαῖον τοῦτον λίθον τῆς Χριστ. πίστεως, ὡς Θείαν ἀποκάλυψιν καὶ ὑπέρτατον κανόνα πίστεως καὶ ἔργων. Ὁ «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς» ὅμως καὶ οἱ Ἕλληνες Εὐαγγελικοὶ ἱεροκήρυκες ἀπὸ 60 καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν δὲν ἔπαυσαν ὑπεραμυνόμενοι τῆς Ἱερᾶς Βίβλου κατὰ πάντων τῶν χλευαστῶν καὶ ὑπονομευτῶν. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τούτου, τί τὴν θέλομεν τὴν θεωρίαν, ὅταν ἔχωμεν τὰ πράγματα—τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν καὶ ἀπόδειξιν τῆς ***ὑψίστης πνευματικῆς ὠφελείας***, ἥτις προέρχεται ἐκ τῆς ***διαδόσεως καὶ μελέτης τῆς Ἁγ. Γραφῆς παρὰ τοῖς λαοῖς***; Περιβλέψατε σήμερον εἰς τὰ ἔθνη τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ποῦ ἐπικρατεῖ τὸ ζωηρότερον θρησκευτικὸν αἴσθημα, ἡ ἀνωτέρα κοινωνικὴ ἠθική, ἡ μεγαλειτέρα εὐνομία, ἡ εὐρυτέρα πολιτικὴ ἐλευθερία, ὁ ἀνώτερος ἐν γένει πολιτισμός; Εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς Ἀγ-

γλικὰς ἀποικίας, τὴν Ἑλβετίαν, τὴν Ὁλλανδίαν, τὰς Σκανδιναυϊκὰς χώρας, τὰς Ἡν. Πολιτείας — ἐκεῖ δηλαδὴ ὅπου ἡ Ἁγ. Γραφὴ εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένη ἀπὸ 3 καὶ 4 αἰώνων, ὅπου αὕτη **ἀναγινώσκεται καὶ μελετᾶται ὑπὸ τοῦ κοινοῦ λαοῦ,** καὶ ὅπου ἐπιδρᾷ ἀμέσως καὶ ἰσχυρῶς ἐπὶ τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος καὶ τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως τῶν ἀτόμων καὶ τῶν οἰκογενειῶν. Τοῦτο δὲν εἶναι χίμαιρα ἢ μῦθος ἢ θεωρία. Εἶναι πραγματικότης χειροπιαστή. Ἐκεῖ δὲ ὅπου ἡ Ἐκκλησία δὲν εὐνοεῖ τὴν διάδοσιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἢ ἀδιαφορεῖ πρὸς ταύτην, ἐκεῖ βλέπομεν κατώτερον πολιτισμόν, κατωτέραν εὐνομίαν, κατωτέραν πραγματικὴν ἐλευθερίαν πολιτικήν, ὁσηνδήποτε ἐλευθερίαν καὶ ἂν διακηρύττωσι τὰ Συντάγματα τῶν χωρῶν ἐκείνων. Διατί; **Διότι δὲν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς μεγάλης μάζης τοῦ λαοῦ ἡ εὐεργετικὴ ἐπιρροὴ τῆς Ἁγ. Γραφῆς,** ἥτις, μορφώνουσα τὴν ψυχὴν καὶ τὴν συνείδησιν τῶν ἀτόμων ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας, τοὺς καθιστᾷ καλοὺς καὶ εὐσυνειδήτους πολίτας, καλοὺς στρατιώτας, καλοὺς πατέρας, καλοὺς κυβερνήτας.

Ἔχομεν ἡμεῖς ἐν Ἑλλάδι ἢ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην τοιαύτης ἐπιδράσεως; Δὲν πιστεύομεν νὰ ὑπάρχῃ τις ὁ δυνάμενος νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος ἔχομεν τὴν ἀνάγκην ταύτην. Ἀπόδειξις ὄχι μόνον αἱ τρομεραὶ καταχρήσεις τοῦ δημοσίου χρήματος, ἡ ἔλλειψις εὐσυνειδησίας εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς μας ζωῆς, ἡ τρομακτικὴ διάδοσις τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς, τοῦ ὑλισμοῦ, τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς περιφρονήσεως πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάπτωσις τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος. Διότι θρησκευτικὸν φρόνημα δὲν λέγεται ἡ τήρησις τῶν θρησκευτικῶν τύπων, ἀλλ' ἡ **τήρησις καὶ καλλιέργεια τῆς ἐσωτερικῆς θρησκευτικῆς ζωῆς.**

Εἶναι ἢ δὲν εἶναι πιστὴ ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν τῆς κοινωνίας ἡμῶν; Ἐὰν ἦναι, ἐὰν πράγματι πάσχωμεν τὴν νόσον ταύτην, τότε εἶναι **ἐπείγουσα ἀνάγκη θεραπείας** καὶ θεραπείας ριζικῆς. Συζητοῦμεν τὴν βελτίωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Καλὴ καὶ ἁγία ἡ σκέψις. Ἀλλ' ἡ μόρφωσις χαρακτήρων **δὲν ἀρχίζει ἀπὸ τὸ σχολεῖον,** οὔτε εἶναι καὶ αὐτὴ κατορθωτὴ ἄνευ μορφωτῶν (ἤτοι διδασκάλων) ἐχόντων χαρακτῆρα ἠθικὸν καὶ Χριστιανοπρεπῆ. Συζητοῦμεν τὴν ἀνύψωσιν τοῦ κλήρου. Ἔτι σπουδαιότερον καὶ ἀναγκαιότερον τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ ἡ βελτίωσις οὔτε τῆς **ὑλικῆς θέσεως** τοῦ κλήρου οὔτε τῆς **μορφώσεώς του** ἀπὸ ἀπόψεως γραμμάτων. Ἠμπορεῖ ὁ κλῆρος νὰ γίνῃ κάτοχος πάσης σοφίας γραμμάτων καὶ πλήρους ὑλικῆς ἀνέσεως· μὲ τοῦτο καὶ μόνον δὲν θὰ γίνῃ ἠθικώτερος ἢ πνευματικώτερος.

Ἄλλως τε καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖον, ὁσηνδήποτε ἀρτιότητα καὶ ἂν ἀποκτήσουν, δὲν δύνανται νὰ ἀναμορφώσουν τὸν λαόν, ἂν δὲν συντρέξῃ καὶ ἡ **οἰκογένεια** καὶ τὸ **ἄτομον**. Κάτι ἄλλο χρειάζεται, τὸ ὁποῖον καὶ τὰ ἄτομα καὶ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν νὰ θερμάνῃ καὶ νὰ ζωογονήσῃ διὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ **ἀνάπλασις** τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἔθνους. Καὶ τὸ κάτι τοῦτο πρέπει νὰ ἔλθῃ **ἔξωθεν** καὶ **ἄνωθεν** — νὰ ἦναι ὑπεράνθρωπον, θεῖον. Τοιοῦτο δὲ εἶναι **μόνη ἡ Ἁγία Γραφή.**

Ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου θέματος θὰ ἐπανέλθωμεν καὶ προκαλοῦμεν εὐρεῖαν συζήτησιν.

Η ΕΡΗΜΟΝΗΣΟΣ

Ἤ

ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟΝ ΤΩΝ ΣΤΑΣΙΑΣΤΩΝ

(Διήγημα ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(συνέχεια)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Μέχρι τοῦδε ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Πίτκαιρν μικροῦ συνοικισμοῦ ἐξηκολούθει αὐξάνων. Τώρα ἡ πρόοδος αὕτη ἐσταμάτησε, καὶ ὁ θάνατος παρεισῆλθε διὰ νὰ λάβῃ τὴν μερίδα του.

Ἡ σύζυγος τοῦ Ἰωάννου Οὐΐλλιαμς ἐξῆλθεν ἡμέραν τινὰ ἵνα συλλέξῃ αὐγὰ γλάρων ἀπὸ τοὺς κρημνούς. Ὅλαι αἱ γυναῖκες συνείθιζον νὰ κάμνουν τοῦτο ἐνίοτε καὶ εἶχον ἀποκτήσει πολλὴν ἐπιτηδειότητα εἰς τὴν ἀνάβασιν τῶν κρημνῶν, ὅπως καὶ οἱ ἄνδρες.

Ὅταν ἦλθεν ἡ δύσις τοῦ ἡλίου, ὅλοι ἠπόρουν διατί ἡ σύζυγος τοῦ Οὐΐλλιαμς τόσον ἐβράδυνε νὰ ἐπιστρέψῃ. Ταχέως ὁ σύζυγός της ἤρχισε νὰ ἀνησυχῇ καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀναζήτησίν της συνοδευόμενος ὑπὸ ὅλων τῶν ἀνδρῶν. Ἡ δυστυχὴς γυνὴ εὑρέθη νεκρὰ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ κρημνοῦ. Φαίνεται ὅτι ἐνῷ ἀνεζήτει τὰς φωλεὰς τῶν γλάρων, ἔχασε τὴν ἰσορροπίαν της καὶ κατεκρημνίσθη.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο μετέδωκε λύπην καὶ κατήφειαν εἰς ὅλην τὴν μικρὰν παροικίαν.

Αὐτοὶ οἱ ἄνδρες, ἂν καὶ ἦσαν, ὡς ἐκ τοῦ ναυτικοῦ ἐπαγγέλματός των, συνειθισμένοι εἰς τὸν θάνατον ὑπὸ ποικίλας βιαίας μορφάς, ὅμως ἐταράχθησαν εἰς τὴν θέαν ἑνὸς τοιούτου αἰφνιδίου καὶ ἀπροσδοκήτου θανάτου μιᾶς γυναικὸς καταγινομένης εἰς ἔργα εἰρηνικά. Τὸ δυστυχὲς συντετριμμένον πτῶμά της, κείμενον μεταξὺ τῶν βράχων εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ φρικτοῦ κρημνοῦ, ἡ ὄψις τῆς θλίψεως τοῦ συζύγου, ἡ θλιβερὰ καὶ σιωπηλὴ ταφὴ ὑπὸ τὸ ἐπερχόμενον σκότος τῆς ἑσπέρας, αἱ θρηνώδεις οἰμωγαὶ τῶν γυναικῶν καὶ ἡ πεφοβισμένη ὄψις τῶν παιδίων, πάντα ταῦτα συνετέλεσαν νὰ καταστήσουν βαθυτέραν τὴν ἐκ τοῦ γεγονότος ἐντύπωσιν καὶ εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δυσκόλως συνεκινοῦντο. Τοιουτοτρόπως μὲ αἰσθήματα συμπαθείας ὁ Κουΐνταλ καὶ ὁ Μάκ—Κόϋ, οἱ χειρότεροι ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς μικρᾶς παροικίας ἑκουσίως προσέφερον ἑαυτοὺς βοηθοὺς εἰς τὴν περίστασιν ταύτην καὶ ἔσκαψαν τὸν πρῶτον τάφον ἐν Πιτκαίρνῃ.

Ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ταῦτα τὰ αἰσθήματα παρῆλθον ἀπὸ τὰς καρδίας τῶν ἀγροίκων ἐκείνων ἀνδρῶν. Ὁ Οὐΐλλιαμς ὄχι μόνον τὴν ἐκ τῆς χηρείας του θλῖψιν εὐκόλως ἐλησμόνησεν ἀλλὰ καὶ ταχέως ἤρχισε νὰ ζητῇ ἄλλην σύζυγον. Ἦτο ὅμως

ἀδύνατον νὰ λάβῃ ἄλλην νομίμως, διότι ὅλαι αἱ γυναῖκες τῆς νήσου ἦσαν ἔγγαμοι. Ὅθεν ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ τὴν σύζυγον τοῦ Ταχιτανοῦ Ταταχού.

Δὲν πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι ὅλοι οἱ σύντροφοι τοῦ Οὐΐλλιαμς ὑπεστήριξαν τὸ πονηρὸν τοῦτο καὶ ἄδικον σχέδιόν του. Ὁ Χριστιανός, ὁ Γιώγγ καὶ ὁ Ἄδαμς ἐπέπληξαν αὐτὸν μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος ἀλλ᾽ ἐκεῖνος ἦτο ἀμετάπειστος καὶ ἠπείλει ὅτι θὰ ἔπαιρνε τὴν λέμβον καὶ θὰ ἀνεχώρει ἐκ τῆς νήσου, ἂν δὲν τὸν ἄφινον νὰ κάμῃ αὐτὸ ποῦ ἤθελεν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἔμπειρος σιδηρουργὸς οἱ σύντροφοί του δὲν ἤθελον νὰ τὸν χάσουν, καὶ διὰ τοῦτο ἔπαυσαν ἀντιλέγοντες. Ἐπὶ τέλους ἐξετέλεσε τὸ κακὸν σχέδιόν του.

Ἠδύναντο ὅμως ὅλοι καλῶς νὰ προΐδουν ὅτι τοῦτο θὰ ἐγίνετο ἀρχὴ ταραχῶν. Οἱ ἐντόπιοι, δηλαδὴ οἱ Ταχιτανοί, ἐθεώρησαν τὴν ἀδικίαν ταύτην, ἥτις διεπράχθη ἐναντίον ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, ὡς γενομένην ἐναντίον ὅλων των· καὶ διὰ τοῦτο ἤρχισαν νὰ σχεδιάζουν πῶς νὰ ἐξολοθρεύσουν τοὺς λευκοὺς κυρίους των. Τὸ χειρότερον δὲ ἦτο ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Ταταλοὺ ἐδέχθη εὐχαρίστως τὴν ἀλλαγὴν συζύγου καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης κατέστη ἐχθρὰ ἄσπονδος τοῦ πρώην συζύγου της· ἐὰν δὲ κατόπιν ἀνεκαλύφθησαν τὰ σχέδια καὶ ἡ συνωμοσία τῶν Ταχιτανῶν, ἀνεκαλύφθησαν, διότι αὐτὴ ἡ γυνὴ προετίμα τὸν Οὐΐλλιαμς.

Μίαν ἑσπέραν εὑρισκομένη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Χριστιανοῦ, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ εἶδος αὐτοσχεδίου ᾄσματος ἔχοντος ὡς ἑξῆς:

«Διατὶ ὁ μαῦρος ἀνὴρ ἀκονίζει τὸν πέλεκυν διὰ νὰ φονεύσῃ τὸν λευκόν ,».

Τοῦτο ἀκούσας ὁ Χριστιανός, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο ἐκεῖ πλησίον, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἐζήτησεν ἐξηγήσεις ἀπὸ τὴν ᾄδουσαν. Ὅτε δὲ ἔμαθε τὰ περὶ τῆς συνωμοσίας τῶν Ταχιτανῶν καὶ ὅτι ἐσχεδίαζον νὰ φονεύσουν ὅλους τοὺς λευκούς, ἐσκυθρώπασε, ἔλαβε τὸ ὅπλον του ταχέως καὶ τὸ ἐγέμισεν, ἀλλὰ παρετηρήθη ὅτι σφαῖραν δὲν ἔβαλεν εἰς αὐτό.

Οἱ Ταχιτανοὶ ἦσαν συνηθροισμένοι τότε εἰς μίαν γειτονικὴν οἰκίαν. Ὁ Χριστιανὸς ὑπῆγεν ἀμέσως πρὸς αὐτούς, κατηγόρησε τοὺς ἄνδρας ὡς δολοφόνους καὶ συνωμότας, καὶ σηκώσας τὸ ὅπλον κατ᾽ αὐτῶν ἔσυρε τὴν σκανδάλην. Ἀλλὰ τὸ ὅπλον δὲν ἐπυρσοκρότησε. Πρὶν ἢ προφθάσῃ νὰ σηκώσῃ ἐκ νέου τὸν πετεινόν, ὁ Ταταλοὺ ἐτράπη εἰς φυγὴν διὰ τῆς θύρας πρὸς τὸ δάσος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ φίλου του Τιμόα.

Οἱ λοιποὶ τέσσαρες Ταχιτανοὶ ἔπεσαν εἰς τὰ γόνατα τοῦ Χριστιανοῦ καὶ ἐζήτησαν ἔλεος λέγοντες, ὅτι οἱ δύο φυγόντες ἦσαν οἱ πρωταίτιοι καὶ ἀρχηγοὶ τῆς συνωμοσίας καὶ ὑπεσχέθησαν νὰ τοὺς καταδιώξουν καὶ νὰ τοὺς φονεύσουν, ἐὰν εἰς αὐτοὺς ἐχαρίζετο ἡ ζωή. Ὁ δὲ Χριστιανός, ἐπειδὴ πιθανῶς δὲν εἶχε κατὰ νοῦν νὰ φονεύσῃ κανένα ἐξ αὐτῶν, ἄλλως τε καὶ ἡ ὀργή του ταχέως ἐξητμίσθη, ἐδέχθη τὰς δικαιολογίας των καὶ ἀνεχώρησεν. Ἀλλὰ μετὰ τὸ συμβὰν τοῦτο ἦτο ἀδύνατον νὰ ἔχουν οἱ λευκοὶ ἐμπιστοσύνην πλέον εἰς τοὺς Ταχιτανούς. Οἱ δὲ δύο Ταχιτανοί, οἱ καταφυγόντες εἰς τὸ δάσος, δὲν ἐπέστρεψαν πλέον εἰς τὸ χωρίον, ἀλλὰ διέμενον κεκρυμμένοι.

Μίαν ἡμέραν ἡ πρώην σύζυγος τοῦ Ταταλοῦ ὑπῆγε μαζὺ μέ τινας ἄλλας γυναῖ-

κας εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς νήσου διὰ νὰ ψαρεύσουν καὶ φθάσασαι ἐκεῖ ἤρχισαν πράγματι νὰ ψαρεύουν. Ἀντὶ τριχῶν μετεχειρίσθησαν τὰς ἶνας τοῦ φλοιοῦ τοῦ κοκκοκαρύου πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁρμιᾶς, τὰ δὲ ἄγκιστρα εἶχον διασώσει οἱ ναῦται ἐκ τοῦ πλοίου. Ἐκεῖ φλυαροῦσαι καὶ γελῶσαι μὲ τὴν συνήθη παρὰ τοῖς ἀγρίοις εὐθυμίαν ἐψάρευον μὲ ἀρκετὴν ἐπιτυχίαν.

Αἴφνης ἡ σύζυγος τοῦ Ταταλοῦ ἤκουσεν ἐλαφρὸν τινα ψιθυρισμὸν ὄπισθέν της, στραφεῖσα δὲ εἶδε τὸν πρῴην σύζυγόν της μέσα εἰς τοὺς θάμνους, ὁ ὁποῖος τῆς ἔκαμε νεῦμα καὶ ἐξηφανίσθη. Καμμία ἐκ τῶν ἄλλων γυναικῶν δὲν ἐφάνη νὰ ἤκουσε τὸν ψιθυρισμὸν ἢ νὰ εἶδε τὸν ἄνδρα. Εὐθὺς δὲ τοῦ Ταταλοῦ ἡ σύζυγος ἐσηκώθη καὶ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὰς ἄλλας, εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τοὺς θάμνους πρὸς τὸν ἄνδρα της, τὸν εὗρε μαζὺ μὲ τὸν Τιμόα.

— «Τί, σκύλος ἔγεινα διὰ νὰ ἀναγκάζωμαι νὰ ζῶ εἰς τὸ δάσος;» ἠρώτησε μετὰ σοβαρότητος ὁ Ταταλοῦ.

— «Οἱ λευκοὶ εἶναι ἰσχυροί», ἀπεκρίθη ἡ σύζυγός του, χαμηλώσασα τὸ βλέμμα. «Αἱ γυναῖκες τίποτε δὲν ἐμποροῦν νὰ κάμουν ἐναντίον των».

— «Ἐμπορεῖς νὰ μείνῃς ἐδῶ εἰς τὸ δάσος μαζύ μου, ἂν θέλῃς», εἶπεν ὁ Ταταλοῦ. «Οἱ λευκοὶ εἶναι ἰσχυροί, ἀλλ' ἡμεῖς εἴμεθα ἰσχυρότεροι. Θὰ φονεύσωμεν τοὺς λευκούς».

Ταῦτα εἰπὼν ἐστράφη καὶ ἀνεχώρησεν. Ἡ σύζυγός του ταπεινῶς τὸν ἠκολούθησε καὶ μετ' αὐτῶν ἀπῆλθε καὶ ὁ Τιμόα.

Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν γυναικῶν, αἵτινες ἐψάρευον ὑπῆρχε μία, τῆς ὁποίας οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὀξεῖς, ὡς καὶ ἡ ἀκοή. Αὕτη ἦτο ἡ Σουσάννα, σύζυγος τοῦ ὑπαξιωματικοῦ Ἐδουάρδου Γιώγγ. Αὕτη εἶχεν παρακολουθήσει μακρόθεν τὴν σύζυγον τοῦ Ταταλοῦ, εἶδε τί συνέβη καὶ ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον, διηγήθη τὰ πάντα. Εὐθὺς συνεκλήθη πολεμικὸν συμβούλιον.

— «Ἐὰν ἀφήσωμεν αὐτοὺς τοὺς δύο λῃστὰς ἐλευθέρους», εἶπεν ὁ Οὐΐλλιαμς, «ποτὲ πλέον δὲν θὰ ἤμεθα ἀσφαλεῖς».

— «Κάτι πρέπει νὰ γείνῃ», εἶπεν ὁ Χριστιανὸς μὲ τὴν ἀδιαφορίαν ἀνθρώπου ἀφῃρημένου, τοῦ ὁποίου ὁ νοῦς σκέπτεται ἄλλα πράγματα παρὰ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος.

— «Νὰ τοὺς φονεύσωμεν», εἶπεν ὁ Μάκ—Κόϋ.

— «Μάλιστα», εἶπεν ὁ Κουΐνταλ. «Προτείνω νὰ τοὺς κυνηγήσωμεν καὶ τοὺς φονεύσωμεν ὡς σκύλους, ὁποῖοι καὶ εἶναι».

— «Δὲν εἶναι τόσον εὔκολον, ὅσον νομίζεις, νὰ κυνηγήσωμεν τοιούτους ἄνδρας ἐν μέσῳ τούτων τῶν ἀγρίων καὶ συδένδρων λόφων», εἶπεν ὁ Γιώγγ· «Ἔπειτα εἶναι μόνον ὁ Ταταλοῦ, ὅστις μᾶς ἠπείλησεν. Ὁ Τιμόα νομίζω ὅτι εἶναι ἀθῷος».

— «Ἰδοὺ τί νὰ τοὺς κάμωμεν, παιδιά,» εἶπεν ὁ Οὐΐλλιαμς. «Νὰ τοὺς δηλητηριάσωμεν. Ἤκουσα ὅτι τοιοῦτόν τι ἔγεινεν εἰς Ταχίτην ὑπὸ μιᾶς τῶν γυναικῶν μας. Ἐκείνη γνωρίζει πῶς νὰ κατασκευάσῃ τὸ δηλητήριον ἔκ τινος φυτοῦ, νομίζω, καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Μεναλὴ θὰ μᾶς βοηθήσῃ».

Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐπὶ τέλους ἐγένετο δεκτόν. Μία τῶν γυναικῶν κατεσκεύασε

τρία πλακούντια, ὧν τὰ δύο ἦσαν καλὰ καὶ τὸ τρίτον εἶχε τὸ δηλητήριον. Ὁ Μεναλὴ ἀμέσως ἐδέχθη νὰ μεταβῇ πρὸς τοὺς φυγάδας καὶ νὰ τοὺς εἴπῃ ὅτι ἔκλεψε τὰ πλακούντια καὶ ὅτι εἶναι πρόθυμος νὰ τὰ μοιράσῃ εἰς αὐτούς. Τὰ δύο καλὰ πλακούντια ἔμελλε νὰ δώσῃ εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Ταταλοῦ καὶ εἰς τὸν Τιμόα, τὸ δὲ δηλητηριασμένον εἰς τὸν Ταταλοῦ. Πρὸς περισσοτέραν δὲ ἀσφάλειαν ὁ Μεναλὴ ἐπῆρε μαζύ του καὶ πιστόλιον μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ κάμῃ χρῆσιν αὐτοῦ ἐν ἀνάγκῃ.

Ὁ δολοφόνος ταχέως εὗρε τὰ ἴχνη τῶν συμπατριωτῶν του.

— «Μᾶς φέρεις τρόφιμα;» ἠρώτησεν ὁ πειναλέος Ταταλοῦ.

— «Ναί, καὶ μάλιστα κλεμμένα. Θέλεις ὀλίγα;»

Καὶ οἱ τρεῖς φυγάδες ἐδέχθησαν τὰ πλακούντια καὶ ὁ μὲν Τιμόα καὶ ἡ γυνὴ ἤρχισαν νὰ τρώγουν. Ἀλλ' ὁ Ταταλοῦ ἦτο παμπόνηρος καὶ παρατηρήσας κάποιαν παράδοξον ταραχὴν εἰς τὸν τρόπον τοῦ Μεναλή, ὑπώπτευσεν ἀμέσως δηλητήριον, καὶ δὲν ἤθελε νὰ φάγῃ τὸ ἰδικόν του πλακούντιον, ἀντὶ δὲ αὐτοῦ ἔφαγεν ἐκ τοῦ πλακουντίου τῆς γυναικός του.

Ὁ Μεναλὴ προσεποιήθη ὅτι δὲν παρετήρησε τὸ τοιοῦτον. Ἀφοῦ δὲ πάντες ἔφαγον, ἐπρότεινε νὰ ὑπάγουν βαθύτερα εἰς τὸ δάσος, ὅπου ἔλεγεν ὅτι εἶχεν ἀφίσει τὴν γυναῖκά του πλησίον ἀρτοκαρπιῶν τινων.

Ὁ Ταταλοῦ ἐδέχθη καὶ σηκωθέντες ἐκίνησαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀτραπὸς ἦτο στενή, ἐξ ἀνάγκης ἐβάδιζον ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Ὁ Μεναλὴ ἐβάδιζε ὄπισθεν τοῦ Ταταλοῦ, μόλις δὲ ἔκαμαν ὀλίγα βήματα, ἐσήκωσε τὸ πιστόλιον, ἐσκόπευσε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ συμπατριώτου του καὶ ἐπίεσε τὴν σκανδάλην. Ἀλλὰ τὸ ὅπλον δὲν ἐπυρσοκρότησεν ὁ δὲ Ταταλοῦ ἀκούσας τὸν κρότον τοῦ πετεινοῦ, ἐστράφη καὶ ἰδὼν τὸ πιστόλιον ἐτράπη εἰς φυγήν. Ἀλλ' ὁ Μεναλῆ ἦτο ταχὺς τοὺς πόδας καὶ μετ' ὀλίγον τὸν κατέφθασε καὶ οὕτως οἱ δύο ἦλθον εἰς χεῖρας, φοβερὰ δὲ πάλη ἐπηκολούθησε, καθ' ἣν ὁ Τιμόα καὶ ἡ γυνὴ ἔμενον ἁπλοῖ θεαταί, μὴ βοηθοῦντες οὔτε τὸν ἕνα οὔτε τὸν ἄλλον.

Οἱ διαμαχόμενοι ἦσαν καὶ οἱ δύο ρωμαλέοι. Τὸ πιστόλιον ἔπεσε κατὰ γῆς κατὰ τὴν πρώτην συμπλοκήν, καὶ ἐπί τινα λεπτὰ ἐφαίνετο ἀμφίβολον ποῖος ἐκ τῶν δύο θὰ ἐνίκα τὸν ἄλλον. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀντοχὴ τοῦ Ταταλοῦ ἐφαίνετο ἐξαντλουμένη, ἄν καὶ ἀκόμη ἐκράτει τὸν ἐχθρόν του σφιγμένον εἰς τὰς στιβαράς του χεῖρας.

— «Δὲν θὰ μὲ βοηθήσῃς;» ἐφώναξε ὁ Ταταλοῦ πρὸς τὴν ἄπιστον γυναῖκά του.

— «Ὄχι», ἔκραξεν ὁ Μεναλή, «ἐμὲ θὰ βοηθήσῃ, διὰ νὰ σὲ φονεύσω!»

Ἡ διεφθαρμένη γυνὴ ἔλαβεν ἀπὸ τῆς γῆς τὸ πιστόλιον καὶ πλησιάσασα τὸν σύζυγόν της ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς ὁ δὲ Μεναλὴ ἀπετελείωσε διὰ τοῦ ἐγχειριδίου τὸν φόνον τοῦ ἀντιπάλου του.

Ἐπί τινα λεπτὰ οἱ τρεῖς ἄγριοι ἐστάθησαν κυττάζοντες σιωπηλοὶ τὸν νεκρόν. Ἔπειτα ἐπέστρεψαν εἰς τὸ χωρίον καὶ ἀνέφεραν τὰ διατρέξαντα. Ἀλλὰ τοῦ δολοφόνου τὸ ἔργον δὲν εἶχε τελειώσει. Ἄλλος ἐκ τῶν Τουχιτανῶν, ὁ Ὀχοῦ εἶχεν ἀποχωρήσῃ εἰς τὸ δάσος, ἀπειλῶν ἐκδίκησιν κατὰ τῶν λευκῶν. Ἐνόμισαν λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ φονεύσουν ὡσαύτως καὶ αὐτόν, καὶ ὁ Μεναλὴ εὑρέθη ἕτοιμος νὰ κάμῃ καὶ τοῦτο. Ὁ δὲ Τιμόα, ὁ ὁποῖος μὲ τόσην ἀδιαφορίαν εἶχεν παραστῆ εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Ταταλοῦ, ἐξελέγη ὡς ὁ ἁρμόδιος αὐτοῦ σύντροφος Ταχέως δὲ εὗρον τὸν Ὀχοὺ καὶ κατώρθωσαν νὰ τὸν φονεύσουν.

(ἀκολουθεῖ)

Ξ. Π. Μ.

ΠΟΙΚΙΛΑ

— *Μετὰ 500 ἔτη.* Ἐὰν πιστεύσωμεν μίαν Ἑλληνόφωνον ἐφημερίδα τῶν Παρισίων, ὁ Ἕλλην ἰατρὸς κ. Ρ, ἀνεκάλυψεν ἐπὶ τέλους τὸ φάρμακον, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος θὰ ζῇ πλέον τῶν 500 ἐτῶν

Ὁ μακαρίτης Φοντενὲλλ, ὁ ὁποῖος ἔζησεν ἑκατὸν ἔτη, ἔλεγεν, ὅτι «ἡ μακροζωΐα ἀπαιτεῖ καλό στομάχι καὶ κακὴ καρδιά». Ἀλλ' ἀτυχῶς, ἡ συνταγή του δὲν εἶναι καὶ πολὺ εὔχρηστος. Ἀπὸ κακὴν καρδιὰ ἄλλο τίποτε. Τὸ καλὸ στομάχι, ὅμως δὲν τὸ ἔχω πλέον μολονότι κατορθώνω ἀκόμη νὰ διαβάζω τακτικὰ τὰ ἄρθρα τῶν ἀντιβενιζελικῶν συναδέλφων. Εὐτυχῶς, ὅτι ὁ κ. Φ. μὲ τὴν ἐφεύρεσίν του ἔρχεται, λίαν ἐγκαίρως, νὰ διασκεδάσῃ τοὺς φόβους ὅλων ἡμῶν τῶν χαμομηλοποτῶν, Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι δὲν γνωρίζομεν ἀκόμη τὰς λεπτομερείας τοῦ νέου ἐλιξιρίου· ἀλλὰ τί μᾶς χρειάζεται ; Ἀρκεῖ νὰ δουλεύῃ ἡ φαντασία.

Φαντασθῆτε τί ἔχουν νὰ ἰδοῦν τὰ μάτια μας μέχρι τοῦ 2424 μ. Χ. Ἐν πρώτοις, ὑπάρχουν πολλαὶ ἐλπίδες νὰ ἴδωμεν ἀποπερατουμένην τὴν ἀσφαλτόστρωσιν τῆς ὁδοῦ Κηφισίας. (Ἐὰν ὄχι ἡμεῖς, ἀσφαλῶς, ὅμως, τὰ παιδιά μας) Ἐπίσης θὰ ἴδωμεν τὰ νερὰ τοῦ Μαραθῶνος καὶ τὴν αὐτοδιάλυσιν τῆς Δ'. τῶν Ἑλλήνων Ἐθνοσυνελεύσεως. Κατὰ τὸ 2424, τὸ «Θεριὸ» τῆς Κηφισιᾶς θὰ εἶναι πλέον ἠλεκτροκίνητον καὶ αἱ σημεριναὶ πυγολαμπίδες τῆς Ἠλεκτρικῆς Ἑταιρείας θὰ ἔχουν ἀντικατασταθῇ μὲ πραγματικὸν ἠλεκτρικὸν φῶς. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην θὰ ἔχουν μεταφερθῆ καὶ οἱ Βασιλικοὶ σταῦλοι ἀπὸ τὴν ὁδὸν Σταδίου, θὰ γίνεται σοβαρὰ σκέψις περὶ μεταφορᾶς τῶν παλαιῶν Δικαστηρίων καὶ θὰ παύσῃ νὰ ᾄδεται ὁ Λέανδρος, Οἱ ἀτυχεῖς πρόσφυγες θὰ ἀποκατασταθοῦν ἐπὶ τέλους, οἱ ἐκλογικοὶ κατάλογοι θὰ ἔχουν θεωρηθῆ, θὰ λυθῇ δὲ καὶ τὸ περίφημο ζήτημα Παπατέρπου. Ἕως τότε ἡ Ἑταιρεία τῶν Θεατρικῶν Συγγραφέων θὰ λησμονήσῃ ἴσως, ὅτι ὁ κ. Μακκᾶς εἰς τὴν «Comoedia» παρέλειψε νὰ ἀναφέρῃ ἕνα-δυὸ Ἑλληνικὰ δράματα καὶ ὁ φίλος κ. Ξενόπουλος θὰ δηλώσῃ διὰ 509ην φορὰν—ἄλλας 500, δηλαδὴ—ὅτι ἀποχωρεῖ ὁριστικῶς τοῦ Θεάτρου. Ὁ οὐρανοξύστης τῆς πλατείας Συντάγματος θὰ εὑρίσκεται ἐν τῷ τελειοῦσθαι, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν θὰ ὁμιλοῦν καλλίτερα τὰ Ἑλληνικὰ καὶ ὁ «Ἀγώνας τῆς Γυναίκας» θὰ γράφεται εὐφυῶς. Οἱ στρατηγοί μας καὶ οἱ συνταγματάρχαι, διατηρούμενοι ἐν ἐνεργείᾳ, χωρὶς ὅριον ἡλικίας, θὰ ἀριθμοῦν σχεδὸν 500 ἐτῶν ὑπηρεσίαν, χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμεν καὶ τὰ πολεμικὰ ἔτη, ποὺ λογαριάζουν διπλᾶ. Μόνον ἡ Ἑταιρεία τῶν Ψυχικῶν Ἐρευνῶν δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον, διότι ποῖος θὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τοὺς ἀπὸ 500 ἐτῶν προκεκοιμημένους ;

Τὴν κοσμικὴν κίνησιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων δὲν τολμᾷ κανεὶς νὰ τὴν φανταμθῇ. Αἱ κυρίαι θὰ ἐννοοῦν νὰ χορεύουν, παρ' ὅλα τὰ χρονάκια των. Μοῦ φαίνεται, ὅτι ἀκούω, ἀπὸ τώρα μίαν κυρίαν νὰ λέγῃ αὐταρέσκως :

— Εἶμαι μόλις 329 ἐτῶν.... Καὶ ὅλοι μοῦ λένε ὅτι δὲν φαίνομαι περισσότερο ἀπὸ διακόσια!...

Ἐννοεῖται, ὅτι αὐτὴ ἡ μακροζωία θὰ κατευχαριστήσῃ ὅλους τοὺς τυχηροὺς συμπολίτας, οἱ ὁποῖοι ἔχουν κάμει ἤδη τὸ στάδιόν των. Μακάριοι οἱ ἀρχηγοὶ κομμάτων, οἱ πρέσβεις, οἱ στρατηγοί, οἱ ναύαρχοι. οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ διευθυνταί, οἱ ἄριστοι τῶν Γραμμάτων, καὶ οἱ κάτοχοι ἀριθμῶν Τηλεφώνου—ὅτε ἡ βασιλεία αὐτῶν ἔσται εἰς πολλοὺς αἰῶνας.... Ἀλλὰ τί νὰ εἰποῦν ὅλοι ἐκεῖνοι, ποὺ περιμένουν νὰ ἀδειάσῃ, κατὰ τὸν γνωστὸν μοιραῖον τρόπον, μία ἀνωτέρα θέσις ἢ ἕνας ἀριθμὸς τηλεφώνου ;

— Τόπον εἰς τοὺς νέους! ἐφωνάζαμεν ἕως τώρα. Καὶ ὁ θάνατος, πρόθυμος βοηθός, ἔκαμε τόπον μὲ τὸ δρεπάνι του. Εἰς τὸ ἑξῆς ὅμως καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ὑποροπτικὸς ταξιθέτης θὰ ἀδρανῇ:

— Ὅλαι αἱ θέσεις εἶναι κατειλημμέναι, κύριοι... Κάμετε ὑπομονήν! Μετὰ 400 χρόνια κάτι μπορεῖ νὰ γίνῃ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ γερουσία τοῦ Ζαχαράτου θὰ παίζῃ ρόλον χρυσῆς νεολαίας καὶ κάποιος σεβαστός μου φίλος, ποὺ ἐγεννήθη «τὴν ἡμέρα ποὺ ἔπεσεν· ἡ κολώνα», θὰ ἐξακολουθῇ τὰ νεανικά του πειράμματα εἰς βάρος τῶν γεροντοτέρων.

Παρ' ὅλα ταῦτα, ὑπάρχουν πολλαὶ πιθανότητες, ὅτι ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς γερουσίας πρὸς τὸν Ἕλληνα ἐφευρέτην δὲν θὰ εἶναι μακρὰ καὶ ὅτι θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ γνωστὴ πρόβλεψις τοῦ Μάρκ Τουαίν. τὴν ὁποίαν πρὸ μηνῶν ἀκόμη μὰς ὑπενθύμιζε κάποιος Γάλλος συνάδελφος. Εἰς τὸ τέλος, ὅλοι αὐτοὶ οἱ Μαθουσάλαι θὰ βαρυνθοῦν τὸν ἑαυτόν των. Καὶ μὲ δάκρυα βαθυτάτης ἀνακουφίσεως θὰ διαβάσουν τὸ μελλοντικὸν τηλεγράφημα, ποῦ θὰ ἀναγγέλλῃ ὅτι: «ὁ Ἕλλην, Σκανδιναυὸς ἢ Ἀμερικανὸς ἰατρὸς κ. Τάδε, εὑρῆκε τρόπον νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ζωὴν εἰς τὰ ἀρχικά της ὅρια. Ε.

Σ. «Ἀστέρος». Παρεθέσαμεν τὸ ἀνωτέρω εὐθυμογράφημα, διότι μὲ πολλὴν χάριν σατυρίζει τὴν μωρὰν τάσιν τῶν ἀνθρώπων τοῦ νὰ ζητοῦν τρόπον τῆς παρατάσεως τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς πέραν τοῦ ὁρίου, τὸ ὁποῖον ἔθηκεν ἡ Θεία πρόνοια καὶ σοφία. Ἐὰν ἠδύνατο νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ διαφημιζομένη ἐφεύρεσις τοῦ Ἕλληνος ἰατροῦ, δὲν θὰ ὑπῆρχε χῶρος ἐπὶ τῆς ὑδρογείου σφαίρας ἡμῶν διὰ νὰ ζήσῃ τόσος ἀνθρώπινος πληθυσμός. Ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησε.

— ***Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡφαιστείων*** τῆς γῆς μας εἶναι πολὺ μεγαλείτερος ἀφ' ὅ,τι ὑποτίθεται· ἀνέρχεται εἰς 350 περίπου. Ἡ Βόρειος Ἀμερικὴ ἔχει 20, ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ 37, ἡ Νότιος Ἀμερικὴ 42. ἡ Ἀσία 21, ἡ Ἀφρικὴ 10, διάφοροι νῆσοι 115, καὶ εἰς ἄλλα ἀπόκεντρα μέρη ὑπάρχουσι τὰ ὑπόλοιπα.

— ***Ὡραῖον μάθημα.*** Πατὴρ τις θέλων νὰ προφυλάξῃ τὸν υἱόν του ἀπὸ κακὰς συναναστροφὰς τὸν διέταξε μίαν ἡμέραν νὰ βάλῃ εἰς τὴν ἀποθήκην εἰς ἓν κιβώτιον μερικὰ ὡραῖα μῆλα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀγοράσει. Μεταξὺ τῶν μήλων τούτων ἦτο καὶ ἓν χαλασμένον καὶ ὀλίγον σάπιο. Ὁ υἱός, ὅταν ἐξετέλει τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρός του, παρετήρησεν εἰς αὐτὸν ὅτι τὸ σάπιο αὐτὸ μῆλον θὰ χαλάσῃ καὶ τὰ ἄλλα. «Ἀπατᾶσαι», ἀπεκρίθη ὁ πατήρ «διατὶ τὰ καλὰ μῆλα νὰ μὴ μεταβάλουν τὸ σάπιο μῆλον εἰς καλόν;» Ὁ μικρὸς ὑπήκουσε καὶ ἐξετέλεσε τὴν παραγγελίαν τοῦ πατρός του. Μετὰ 15 ἡμέρας ὁ πατὴρ τὸν διέταξε νὰ ὑπάγῃ, νὰ φέρῃ τὰ μῆλα ἀπὸ τὴν ἀποθήκην· εὑρέθησαν δὲ ὅλα χαλασμένα. «Δὲν σᾶς τὸ εἶπα ἐγώ», ἐφώναξε τότε ὁ μικρός, «ὅτι τὸ χαλασμένον μῆλον θὰ κατέστρεφε τὰ καλά;» «Ναί, παιδί μου», εἶπεν ὁ πατήρ, «τὸ ἤξευρα καὶ ἐγώ· ἀλλ' ἤθελα νὰ σοῦ ἀποδείξω ἐμπράκτως ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον λέγει ἡ Ἁγία Γραφή, ὅτι «φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ αἱ κακαὶ συναναστροφαί». Ἐὰν συναναστρέφεσαι κακοὺς ἢ διεφθαρμένους συντρόφους καὶ σὺ θὰ γίνῃς ὅμοιός των. Καθὼς εἶπε κάποιος ἄλλος σοφός, Δεῖξέ μου τους φίλους σου καὶ θὰ σοῦ εἴπω τί ἄνθρωπος εἶσαι!»

— ***Οἱ πιστεύοντες εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφήν***, ὑπερτεροῦν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους εἰς τοῦτο ὅτι, ἐὰν μὲν ἦναι ἀληθῆ ὅσα διδάσκει ἡ Γραφή, αὐτοὶ θὰ κερδήσωσι τὴν ἄλλην, τὴν αἰωνίαν ζωήν. Ἐὰν δὲ εὑρεθοῦν ὅτι δὲν εἶναι ἀληθῆ, αὐτοὶ πάλιν δὲν ἔχουν νὰ χάσουν τίποτε ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διότι καὶ οὗτοι δὲν περιμένουν τίποτε ἀπὸ τὴν ἄλλην ζωήν.